

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

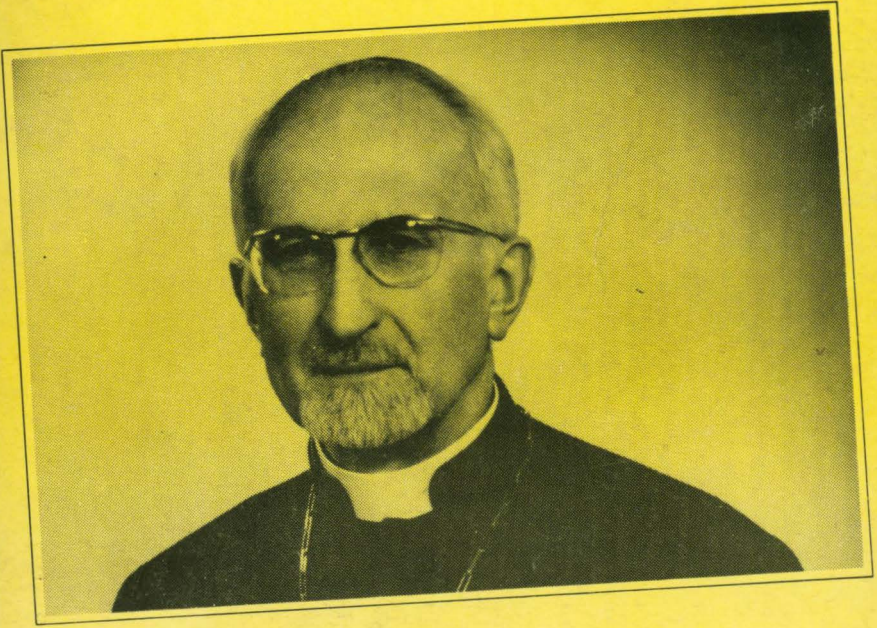
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GALATASARAYLI MONSENYÖR

VATİKAN'IN TÜRKİYE DİNSEL TEMSİLCİSİ

PIERRE DUBOIS' nın
ANI VE GÖRÜŞLERİ

Fransızca Söyleşip
Türkçeye Aktaran
Prof. Dr. Niyazi ÖKTEM

UYGARLIK YAYINLARI
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

Birinci bası: Ekim,1989

©Copyright: Yasa Yayıncılık A.Ş. 1989

Kapak tasarımı: Kemal Güneş Dizgi: Yasa dizgi servisi

Film: Duru Ajans

Basım: Birlik Ofset Cilt: Gökhan Ciltevi

UYGARLIK YAYINLARI Ankara cad. No.49

Ünal Han Cağaloğlu/İstanbul

Telefon. 5275488 - 5129838

Kısa yazışmalar için:

P.K.585/34434 Sirkeci İstanbul

GALATASARAYLI MONSİYÖR

VATİKAN'IN TÜRKİYE DİNSEL TEMSİLCİSİ

PIERRE DUBOIS'ın
ANI VE GÖRÜŞLERİ

Fransızca Söyleşip
Türkçeye Aktaran
Prof. Dr. Niyazi ÖKTEM

UYGARLIK YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ GİBİ	11
1. ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ.....	15
Dört Yaşında Özgürlük ve	
Bağımsızlık Bilinci	16
Dayanışma bilinci	18
2. KİLİSEYE İNTİSAP	22
Aziz François'ın Yolunda	24
Askerlik ve Başka Tıp İnsanları	
Tanıma.....	25
3. MİSTİK EĞİLİMLER	27
Akılcılık İkilemi.....	27
4. CENNET - CEHENNEM, İNANÇ	
VE TANRI	28
5. TÜRKİYE.....	31
6. ATATÜRK.....	33
7. GALATASARAY LİSESİ.....	36
8. AŞK.....	36
9. ÖZGÜRLÜK.....	40
Tüp Bebek	41
Sevgi ve Sorumluluk	42
10. TEKRAR GALATASARAY	46
11. SAVAŞ SONRASI VE TÜRKİYE'DE	
DEMOKRASİ	47
12. HİLMİ ZİYA ÜLKEN VE	
İSLAM DÜŞÜNCESİ.....	48
Demokrat Parti	49
Politikayı Sevmedim	50
13. TÜRKİYE'DE DİN OLGUSU	52
Dubois ve Seçmen Olma	53

Türkiye’de Değişik Dine	
Mensup Olanlar	54
Hristiyan Demokrat Partiler	
ve Politika.....	55
Türkiye’deki Katolikler	57
İlginç Bir Mezhep : Karmelitlik	60
14. 1960’LARIN TÜRKİYE’Sİ.....	62
15. VAROLUŞÇULUK VE PAPAZ	63
Marksizm ve Papaz	65
16. DİNSEL TEMSİLCİLİK GÖREVİNİN	
NİTELİĞİ.....	66
Türkiye-Vatikan İlişkileri	67
Papa ile Ağca Olayı	71
Papa ve Diğer Dinler	72
Diplomatik İlişkileri	73
17. TÜRK-FRANSIZ İLİŞKİLERİ	75
Türkiye’deki Yaşamı.....	76
Noel ve Müslümanlar.....	78
18. HİRİSTİYAN-MÜSLÜMAN	
DİYALOĞU.....	80
Saint Bernabé İncili	81
Birey Olmak ve Vikerlik	83

EKLER

- o Prof.Dr.P.M.BORRMANS’ın
"MÜSLÜMANLARLA HİRİSTİYANLAR
ARASINDA DİYALOĞA YÖNELİŞLER"
adlı yapıtına Mgr.P.DUBOIS’nın
yazdığı önsöz89
- o 3 Haziran 1989 Günü Saint Esprit
Katedralinde Monsenyör Pierre DUBOIS
için Prof.Dr. Niyazi ÖKTEM’in

Yaptığı Konuşma Metni	93
○ Hocalarımız: Bir Güzel İnsan:...	
Papaz... PIERRE DUBOIS	97
○ Mönsenyör DUBOIS'nın Ölümü.....	103
○ Monsenyör Dubois'nın Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna Tanıtım Bağlamında Çıkarılan TURKEY IN EUROPA adlı kitapta yayınlanan "La Turque, ce Patrimoine Valeureux ou je vis - TÜRKİYE, İÇİNDE YAŞADIĞIM DEĞERLİ KÜLTÜR VARLIĞI" adlı makalesi	107
○ Dışişleri Bakanı A.Mesut Yılmaz'ın Telgrafı	113
○ Dışişleri Bakanlığı Kültür Dairesi Başkanı Özcan Davas'ın 11 Eylül 1989 günü Mgr. P. Dubois'nın Anısına Verilen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Liyakat Nişanı Töreninde Yaptığı Konuşma	115

ÖNSÖZ GİBİ..

Türkiye’de 1932 yılındanberi yaşamakta olan bir hristiyan din adamı vardı. Yaşamının son on-beş yılını Vatikan’ın Türkiye’deki Dini Temsilcisi (Viker Apostolik) olarak sürdürdü. 29 Mayıs 1989 günü seksenüç yaşındayken öldü. Adı Pierre DU-BOIS idi.

Bu göreve gelmeden önce otuz yıl Galatasaray Lisesinde Latince, Fransızca ve Felsefe hocalığı yapmıştı. Galatasaraylıların gözünde o, bir insanlık ve kültür anıtıydı. Formasyonlarında onun etkisinin önem ve boyutunu çok iyi bilmekteydiler. Dame de Sion ve Fransız Lisesinde de hocalık yapmıştı.

Türkiye’nin Avrupa’da tanıtılması çalışmaları-na aktif ve etkin bir biçimde katılmış ve *Turkey In Europe* adlı dergide "*Yaşadığım Bu Değerli Kültür Hazinesi*" adlı bir yazı yazmıştı. Zaman zaman gazete ve dergilere demeç verir, Türkiye’deki katoliklerle ilgili görüşlerini anlatırdı. *Galatasaraylılık* olgusu onun için büyük değer taşımaktaydı. Galatasaraylılıkla ilgili olarak da zaman zaman görüşlerini açıkladığı olurdu. Monsenyör *Dubois* Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken’in "*İslam Düşüncesi*" adlı kitabını Max *Bilen*’le birlikte Fransızcaya çevirerek yayınlamıştı.

İslamı, gerçekçi boyutlarıyla belki de batılılar bu yapıyla tanımış oldular.

Aynı Tanrıya inanan, ancak değişik yolları seçen hristiyanlarla müslümanlar arasında bir diyalogun kurulması için çalışmalar yapan Monsenyör *Dubois*, Vatikan'ın gözbebeği idi. Emeklilik yaşa yetmişbeş olmasına rağmen, Vatikan'ın özel isteği ile görevini ölümüne kadar sürdürdü.

Galatasaraylılar için o, çok daha değişik bir anlam taşımaktaydı. *Galatasaraylılık* ruhunun hamurunda bulunan özgürlük, eşitlik, adalet, akılcılık, lâsizm sentezinin temel öğelerini onlar "Papaz"dan öğrenmişlerdi. Ona verilen ad "Papaz"dı. Okulun tek papazıydı. Ama birçok dersinde "Eğer tanrı varsa" sözünü ortaya atarak, bilimsel kuşku'nun önemini vurgulardı. Bir tanrıtanımaz olan Sartre'ı okur, "En zor ahlâk anlayışı varoluşçu ahlâktır" derdi. Din adamlarının pek fazla hoşlanmadığı Marx'ı Galatasaraylılar ondan dinlemişlerdi. Tüm gerçekleri, tüm değerleri ve tüm filozofları tarafsız bir bakış açısı içinde anlatan Monsenyör, objektif düşüncenin oluşmasında Galatasaraylılar için temel ışıktı. Monsenyör o denli Galatasaraylıydı ki, vikerlik armasına *sarı kırmızı* renkleri yansıtmıştı.

Felsefeyle uğraşan biri olarak, sık sık onun yanına giderdim. Onun aracılığıyla hristiyan din felsefecilerini tanıdım. Onunla birlikte çeviriler yaptık, diyalog toplantıları düzenledik. Üç yıl önce kendisiyle yaşam ve görüşlerine ilişkin bir röportaj yapmayı önerdim. Kabul etti; ancak tek koşulla. Röportaj kendisinin Fransaya dönüşünden sonra yayınlanacaktı. Biliyordu ki Fransaya onun kesin dönüşü

ölümü demekti.

Sekiz cumartesi, her biri iki saat süren söyleşilere başladık. Fransızca bantları hemen o gün Türkçe'ye çevirerek tape ediyordum. Kırk sayfa tutan bu röportajı, ölümünün ertesi gün yeniden düzenlemeye koyuldum. Bu yapıt böylece yayına hazır duruma getirilmiş oldu.

Galatasaraylı öğrencileri son günlerinde onu yakından izlediler. Ziyaretlerine gittiler. Camia, ölümü ile ilgili ilanlar verdi. 3 Haziran 1989 tarihinde Saint Esprit Kilisesinde yapılan ayine öğrenci ve dostlarının büyük bir bölümü katıldı. Tanrı rahmetini üzerinden esirgemesin.

NOT: Monsenyör Pierre DUBOIS'nın anı ve görüşlerini içeren bu söyleşinin bir bölümü kısa bir özet biçiminde 4 ve 5 Haziran 1989 tarihlerinde HÜRRİYET Gazetesinde yayınlanmıştır. Elinizdeki bu metin Monsenyör DUBOIS'le yapılan fransızca söyleşinin eksiksiz çevirisidir.

01 ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ

N.Ö - İsterseniz önce doğumunuzdan, çocukluğunuzdan söz edelim.

P.D - Toner'de doğdum; Lyon'a bağlı bir şehirdir. Doğum tarihim 14 Haziran 1906'dır. Toner hakkında fazla bir anım yok; çünkü Fransa'daki sistem gereği, öğretmen olan babam çok yerde hocalık yapmak zorunda kalmıştır.

Annemin ailesi İtalya'ya yerleşmiş bir Fransız ailesidir. Büyükbabalarımın biri Masif Santralda bıçakçıymış, İtalya'ya geçmiş. Daha önce bir İtalya seyahatinde Kuzey İtalya'da gördüğü bir çağlayanın suyu ona çeliğin sulanmasında çok uygun gelmiş ve bir bıçak fabrikası kurmak için oraya geçmiştir.

Paris'te bir sergiyi gezmek için 1904 ya da 1905 tarihinde Paris'e gelen annem, bu sergide babamı tanımış. Annemin ana dili İtalyancaydı. Babam da İtalyanca biliyordu. Bu nedenle biz daha çocukken İtalyanca öğrenmiştik.

Babam ile annem daha sonra Neully'de 14 Eylül 1905 tarihinde evlenmişler. Annemin adı Marie Adélaide Chalmette, babamınki de George Dubois.

Babamın babası mütevazî bir fırıncıymış. Ocağın başında çalışmak zorunda kalırmış; çünkü evin başka yerinde ışık yokmuş. Belki de bu nedenle göz-

leri ileri derecede miyop oldu. Babam, Saint-Clou Ecole Normale des Instituteur'e girerek ilkokul öğretmeni olmuş. Daha sonra da kendisini geliştirerek Bordeaux Üniversitesini bitirdi ve agregation'dan geçerek lise matematik hocası oldu. Babamın haftada bir iki kez Bordeaux Üniversitesine gidip dersleri izlediğini hatırlıyorum. Çok çalışkan biriydi ve bu hali beni çok etkilemişti. Matematik hocası olması nedeniyle diyebilirim ki bendeki kesin tutumların kökeni babamdan gelmektedir. Daha okuma-yazma öğrenmeden önce hesap yapmayı biliyordum. Tahsil hayatı boyunca da matematikten bu nedenle bütün kardeşler çok iyi idik; edebiyattan ve felsefeden bile daha iyi idik.

DÖRT YAŞINDA ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK BİLİNCİ

Çocukluğuma ait hatırladığım ilk anım bir evden kaçış olayı ile ilgili olanıdır. Büyükbabam, fırıncılığı bırakmış, Anger'ye yerleşip bir dükkân açarak kırtasiyeciliğe başlamıştı. Kartpostallar satıyordu. Yaz aylarında büyükbabamlara giderdik. Dört yaşındaydım. Bir gün ondan bir iki tane kartpostal istedim, verdi. Tabii geri alacaktı. Daha sonra yazmak için bir kalem istedim. Okuma yazma bilmiyordum, ama kendime göre her halde bir şeyler yazmak istedim. Kartpostallarını tekrar satabilmek için tabii büyükbabam kalem vermedi, karalanmış

kartların satışı olanaksızdı, onun üzerine gidip bir kalem alacağımı söyledim. Ve çıkıp gittim. Yürüdüm. Bir müddet gittikten sonra yoruldum ve bir beye "Biz hâlâ Anger'de miyiz?" diye sordum. O bey çok şaşırdı ve nereye gittiğimi sordu. "Kalem almaya gidiyorum" dedim. "Paran var mı?" diye sordu. "Yok" dedim. "Nasıl satın alacaksın, peki?" Durumumun garipliğini anlayan o bay beni karakola götürdü. Ailem de zaten karakola haber vermişti. Polis memuru benimle meşgul oldu; daha sonra ailem geldi, beni aldı. Babam hiç ama hiç kızmamıştı.

Bu olaya fazla bir önem vermemek gerekebilir, ancak gene de bağımsızlık duygusunun ortaya çıkması, kendimin özel yaşamına ilişkin arzularımın bulunması açısından bence önemi var. Bununla da ayrıca başkalarından değişik olma ve bağımsızlık duygusunun bir arada olduğu bir ruh hali ortaya çıkmaktadır.

Mutlu bir çocukluğum oldu. Charent'da küçük bir kasabaya babam ortaokul öğretmeni olarak atanmıştı. Bu kasabada belediye başkanı Emile Combes idi. Belki bu isim Türkiye'de bir önem taşımamaktadır. Oysa Fransa tarihinde bu isim çok önemlidir. Emile Combes, Fransa'da din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması konusunda büyük bir mücadeleyi sürdüren kişidir. Kiliseye karşı koymuştu. 1908 - 1910 yıllarında bunun oylaması yapılmış, sonuçta din - devlet ayrılığı kabul edilmişti. Bu işin bayraktarlığını yapan kişi belediye başkanı olarak bizim bulduğumuz yerdeydi. Tabii babam açısından bu durum bir hayli sorun oluşturmaktaydı; çünkü kendisi çok inançlı bir katolikti. Bizim ve annem

üzerinde bu hususta çok etkisi olmuştur. Din ile ilgili kitaplar okur, sık sık kiliseye giderdi. Hayatının sonlarına doğru bir din adamı gibi ibadete başlamıştı. İşte Combes'la böyle bir adamın bir arada olması bazı sorunlar doğuruyordu, çünkü katolik kuralları çok serttir. Örneğin bir katolik, boşanmış bir insanı evine kabul etmezdi. Veya böyle biriyle (Combes'la yani) yemek yemek de sakıncalıydı ve babam da böyle davranırdı. Ödün vermez tutumunu uyguladı. Artık dönemimizde bu tür insanlar kalmadı, o da ölümüne doğru bir tür nostalji ile o günleri arıyordu. Çünkü ölümüne doğru ödünler vermeye başlamıştı.

Yetişmemiz daha çok hristiyan bir eğitimden geçiyordu. Babam işe gitmeden önce mutlaka kiliseye duaya, ayine giderdi. Sabahları beni de götürmesini isterdim. O, yaşımın küçük olduğunu söyleyerek isteğimi reddederdi. Bu tutumu aslında bende ki arzuyu itmekten, körüklemekten başka bir işe yaramıyordu. Bizde böylece derin bir din eğilimi başladı.

DAYANIŞMA BİLİNCİ

Babam yoksul biri değildi, ama beş çocuklu aileyi geçindirmek de kolay olmuyordu. Bugünkü gibi çok çocuklu ailelere yapılan yardım da yoktu o zamanlar. Küçük bir kasabada oturuyorduk; elektrik, su ve havagazı yoktu. Aile işlerini paylaşmamız ge-

rekiyordu. Bulaşığı yıkamak, çeşmeden su getirmek, sofrayı kurmak gibi... Bunu kardeşlerimle birlikte zevkle yapardık. Hiç bir zaman evde ve bahçede yaptığım bu işlerden dolayı bir sıkıntı çekmedim; hep zevkle yaptım. Bende bir davaya hizmet etme bilinci vardı. O dava ailemizin ortak davasıydı. Bunları yapmaktan onur duyardım. Öyle ki aile içinde uzakta olan çeşmeye gitmek için yarışırđık. Bu ara kapların ağır olduğunu da belirtiyim. Tabii arkadaşlarla gevezelik yapma olanağı da sağlıyordu bu çeşme gezisi. Ekip çalışması bende çok büyük bir mutluluk yaratmaktaydı. Kişiliğimin oluşmasında kolektif çalışma zihniyeti bende önemli bir yapı haline gelmişti. Nitekim dinsel yaşam içine girdiğimde hiçbir güçlük çekmedim. Aile içindeki kolektif zihniyeti burada da gördüm ve benimsedim. Herkesin toplum içinde belli bir işlevi vardı.

İlkokula Pons'da başladım. İyi bir öğrenciydim. Sık sık hastalanır, evde kalırdım. 1914'te (Dört kızkardeşim var, en sonuncusu 1916'da doğdu) seferberlik başladı. Babam da askere alındı, çok ileri derecede miyoptu. Yedek hizmetteydi. Bordeaux'daydı ve biz de oraya gittik. Babam ilk aylarda, ABD'den gelen atların Bordeaux Limanında boşaltılması işiyle uğraşırdı. Onun gibi bir miyop için tabii bu çok zor bir işti. Aynı zamanda bir öğretmen için de pek iç açıcı bir iş sayılmazdı. Bir gün bir subay ona ne işle uğraştığını sormuş, o da öğretmen olduğunu söyleyince, askeriyenin coğrafya işleriyle görevlendirilmiş. Böylece ben Bordeaux'da ortaokula başladım. Birinci sınıfta zorluğum olmadı. O yıl benim daha sonraki hayatımda alacağım formasyonla ilgili bir anım daha oldu. Evimizin

alt katında bir fırın vardı. Zaman zaman oraya iner, ekmek veya pasta almaya giderdim. Ekmekçi kadının çocuğu yoktu; ben ona evlere ekmek dağıtım konusunda yardım etmeyi önerdim. Bu işe başladım ve tabii ekmek dağıtırken de bahşışler aldım. İlk kez kendime ait param oluyordu. Ailem bu durumu bilmiyordu. Bir gün, komşulardan biri ne kadar nazik bir şekilde ekmek dağıttığımı herhalde söylemiş olmalı ki annem durumu öğrenmiş. Babam bu işi pek sevmedi; bir öğretmenin çocuğu ekmek dağıtma işiyle para kazanmamalıydı. İş bıraktım, tabii bundan pek memnun olduğumu söyleyemem. Çünkü para bağımsızlık atmosferi veriyordu. Ayrıca kendime özgü bir yaşamımın olması, benim için değişik olma duygusu önemliydi tabii. Ayrıca gizlilik duygusu da önemliydi.

Bu arada babam demobile oldu. Beşinci çocuk da doğdu. Pons'a 1916'da döndük. Ancak ben, ders yılımı bitirmem için Bordeaux'da bırakıldım. Komşularda pansiyoner olarak kaldım.. Böylece daha bağımsız olma olanağım ortaya çıktı. Bu özgürlük ortamından yararlandım. Çok yoksul bir aileydi pansiyoner olarak kaldığım aile. İlk günahımı bu atmosfer içinde işledim. Bu ailenin bir küçük köpeği vardı. Nereye gitsem beni izliyordu. Bir gün onu sokakta bırakarak bir tramvaya atladım. Her zaman beni takip etmesinden belki sıkılıyordum. Sokakta bıraktığım köpek tramvayın peşinden koştu. Ben sahanlıktaydım. Yolcular bu köpek niye böyle tramvayı izliyor diye sordular. Eve döndüğümde pansiyoncu köpeği görüp görmediğimi sordu. Ben "hayır görmedim." dedim. Allahtan akşam köpek geri geldi. Bu olaydan çok pişmanlık duymuşumdur. Köpeği

yalnız bırakmak ve yalan söylemek benim için gerçekten çok üzücü olmuştur.

Kardeşlerim hem erkek ve hem de büyük olduğum için beni hep şımartıyorlardı. Belki ben de bundan hoşlanıyor ve yararlanıyordum. Arada belki tartışmalar da oluyordu, ama bu hiç bir zaman aile birliğini sarsacak ölçüye varmamıştır.

N.Ö - Kardeşleriniz ne oldu?

P.D - Biri benim gibi şimdi, rahibe. Ancak matematik öğrenimi yaptıktan sonra dinsel yaşam içine girdi. Diğer ikisi eczacı. Onların çocukları var. Onlardan biri doktor olmak istiyordu, ailem karşı çıktı. Çünkü bir kız çocuğu için doktorluk öğrenimi ve mesleği oldukça zordu. Kadın doktorluk o döneme göre pek de toplumda iyi karşılanan bir meslek değildi. Kızkardeşlerim eczacılık öğrenimine önce Caen'de başladılar, sonra Strasbourg'da tamamladılar. Din alanına geçen kızkardeşim şimdi emekli. Dindarlara özgü bir emekli evinde yaşıyor. Bu tür evlerde de çeşitli ikinci derecede dinsel uğraşlar yapılır. Kızkardeşlerimden biri de tarih öğretmeni.

KİLİSEYE İNTİSAP

N.Ö - Sizin dinsel yaşama geçişiniz nasıl oldu?

P. D - Derslerden sonra bir kapusen (*) din adamını tanıdım. Ona giderdim, onun yanında çalışır, yardım ederdim. Onunla birlikte marangozluk işini yapardım. Onun yaşamı çok hoşuma giderdi. Ben de daha o zamanlarda din adamı olmayı kafama koymuştum. Ondört, onbeş yaşlarındaydım. Bu tür yaşam benim için aslında daha önce de vardı. Kızkardeşlerimle birlikte oynarken, oyunlarımızdan en fazla sevdiklerimiz, birlikte ayin hazırlamaktı. Ayin yapmaktı. Ayin için olan duaları bilirdik. Minyatür olarak, bebeklerle v.s ayin yapardık. Ben onları kut-sar, kutsal ekmek ve şarap içirirdim. Bu oyun bizi başkalarından ayırd edici bir olguydu. Bu arada bizim eve babamın dostu olan bir öğretmen gelirdi. Babam ve annem gibi o da çok dindardı. Biz de ona giderdik. Bu adam daha sonra hindu diniyle ilgilendi, bu konuda çok kitap yazdı. Daha sonra da müslüman oldu. Birinci karısının ölümünden sonra, çok mütevazî bir Arap kadınla evlendi ve Kahire'nin yoksul bir mahallesinde yaşadı, orada da öldü. Onun hakkında çok şeyler yazılmıştır. Adı Gualanger idi.

N.Ö - Bu değişimi nasıl açıklıyorsunuz?

P.D- Mistisizmde arıyorum. Bizimle olduğu zamanlarda islâm hakkında pek bir şeyler bilmiyordu.

(*) Katolik dininde Saint François mezhebinin bir kolu.

Çok rasyonalist, Aristocu olan hristiyanlık onu tatmin etmiyordu. Daha mistik şeyler arıyordu. Mistisizm - entellektüelizm (rasyonalizm) konularına ilerde geleceğiz.

N.Ö - Sizin yaşamınıza devam edelim.

P.D - Lisede felsefe sınıfına geldiğimde, felsefe öğretmenim Allah'a inanmayan bir yahudi idi. Akılcı bir yaklaşım içindeydi. Sık sık felsefi problemleri, teodise (Tanrının mahiyet ve sıfatı üzerinde yapılan felsefi tartışmalar) sorununu tartışırdık. Bir gün kendi kendime "eğer mantıksal düşünceler yürütmeye devam edersen inancını yitireceksin" dedim. Benim inancım mantıksal düşüncelerin yürütüleceği bir iş değildi. Akıl işi değildi.

Bunun üzerine günah çıkarmaya gittiğim rahibe durumu açıkladım. Ve ona papaz olmak istediğimi söyledim. Onaltı yaşındaydım. Babama da aynı şeyi söyledim. Tanrı'ya akılla değil, kalbimle ulaşmak istiyordum.

N.Ö - Peki bu geleneksel hristiyan inanç biçimine karşı çıkmak anlamına gelmiyor muydu?

P.D - Tabii. Fakat felsefe hocasıyla tartışmaya devam etseydim biliyordum ki kaybeden ben olacaktım. Oysa kaybetmek istemiyordum. Babam bu durumdan memnun oldu, ancak dedi ki: "Eğer üniversite öğrenimi yaptıktan sonra dinsel yaşam içine girersen çok daha yararlı olursun. Bu daha mantıklı." Bu öğüdü benden sonra dinsel yaşam içine giren kız kardeşim de tutmuştu. O önce matematik üzerine üniversite öğrenimi yaptı; daha sonra dinsel yaşam içine girdi. Bu matematik öğrenimi onun

dinsel yaşamında, ilerlemesinde oldukça yardımcı olmuştur.

Bu durumdan felsefe hocama da söz ettim. O da bana dedi ki: "Dinle Pierre, eğer şimdi dinsel yaşam içine girmezsen, bir daha hiç giremezsin." "Neden" diye sordum. O da, beni "Sen bilirsin" diye yanıtladı.

Bunun üzerine dinsel yaşama girmeye karar verdim.

Babam benedikten (*) olmamı istiyordu. Çünkü onlar daha çok bilimsel çalışmalara yönelik etkinlikler içinde oluyorlardı.

AZİZ FRANÇOİS'NİN YOLUNDA

Ama ben Saint François'nın felsefesini çok seviyordum. Yoksullarla uğraşmak, alçak gönüllü bir yaşam, Tanrı aşkı. Böylece kapüsenlere yaklaştım.

Ve kapüsenlerin yanına girdim. Çok memnundum. Burada önce bir "novicia" (günahlardan arınma) döneminden geçilir. Çok sert bir dönemdir. Çıklak ayakla dolaşılır. Ben bundan hiç şikâyetçi olmadım. Hatta hoşuma da gitti! Bundan sonra entelektüel bir formasyon döneminden geçilirdi.

Asetik (acı çekme) dönemde insan kendisini Tanrı'ya yakın hisseder.

Formasyon döneminde, amirlerim, yönetici-

(*) Katolik dininde bir mezhep, düzene.

ler Roma'ya giderek orada yüksek öğrenim yapmamı istediler. Roma'ya giderek başta Università Gregoriana di Roma olmak üzere bir çok yerde felsefe, teoloji, filoloji dersleri gördüm.

Manastırda on yıla yakın kalmıştım.

N.Ö - Hiç çıkmadınız mı?

P.D - Hayır, çıkılmaz. Aile zaman zaman gelecek ziyaret edebilir. Geldiklerinde konuklarevinde birkaç gün kalabilirlerdi.

ASKERLİK VE BAŞKA TİP İNSANLARI TANIMA

Bu arada tabii askere gittim. Fakat adam öldürme ya da eziyet etme durumunda kalmamak için sağlık hizmetlerinde çalışmak istedim. Kabul edildi. Bu istek normal olarak kabul edilir. Önce basit bir askerdim, sonra onbaşı ve çavuş oldum. Bir yıl askerlik yaptım. Altı ay daha kalsaydım subay olarak ayrılmam söz konusuydu. Ama ben bir an önce dinsel yaşam içine dönmek isteği içinde olduğumdan bunu yapmadım.

Askerliğin birinci dönemi, bilirsiniz hazırlık dönemidir. Benim bulunduğum eğitim yerindeki grup karışıktı. Vietnamlılar ve Fransızlar bir aradaydık. Biliyorsunuz o dönemde onlara indoşinua (hindiçinli, bugünkü vietnamlı) denirdi. Benim başımdaki çavuş da bir indoşinua (hindiçini) idi. Böyle subaylar

da vardı. Bu deneyim benim için çok önemliydi. Çünkü ilk kez yabancıları tanımış oluyordum. Dostluk ve kardeşlik duygularımı burada geliştirdim.

Askerden döndükten sonra bir süre tomizm (Aziz Thomas'ın felsefesi) beni etkiledi, fakat bu durum uzun sürmedi. Özellikle Grégorin'de okurken. Oysa Hollanda'da manastırda iken mistik yanımda çok daha ağırlıklıydı. Hollanda'ya askerlikten önce gitmişim; askerlikten sonra da Roma'ya. Roma'daki öğrenimimden sonra amacım bu alanda öğretmenlik yapmaktı. Roma'da kapüsenlere ait bir yurta kaldım.

Buradaki arkadaşlarla mistisizm ve entellektüelizm sorunlarını tartışırdık. Benim de içinde bulunduğum grup tomist etkilere rağmen mistizme yöneldik. Ve mezun olunca slav mistisizmini incelemek için Rusya'ya gitmek istiyorduk. Rusya bizi çok ilgilendiriyordu. Çünkü sanıyordum ki komünist rejim yıkılacak ve geleneksel dindar Rus halkı mistik bir yaklaşımla Tanrı'nın devletini kuracaktı.

Nasyonalizm bize çok kuru geliyordu; mistisizm, özellikle slav mistisizmi ise çok zengindi.

Ancak Rusya'ya gitmek mümkün değildi. İstanbul'da Ruslar vardı. İstanbul'a gitmem önerildi. Ben de kabul ettim.

o3

MİSTİK EĞİLİMLER

AKILCILIK İKİLEMİ

Hayatımda beni en fazla etkileyen filozof Bergson ve hristiyan mistiklerdir. Mistik düzeye çıkıldığında dogmatizmin getirdiği sert sorunlar mistik düzeye gelindiğinde aşılmaktadır. Bu nedenle Bergson'un, "mistik düzeye gelenler biribirlerini bulurlar" düşüncesi beni epeyce etkilemişti. Kapüsenlere geldiğim zaman ise St. Thomas, St. Bonaventure ve daha entellektüalist bir felsefe etkilemeye başladı. Yapım gereği ve inançtan kopma korkusu beni daha ziyade Dun Scott, St. Bonaventure gibi kalbe yönelten filozoflara doğru itmişti. Fakat Neotomizm'e, (çağımızın tomistleri) J. Maritain'e (*) doğru yönelmekte de gecikmedim. Maritain bana çok yardımcı olmuştur.

N.Ö - Çok roman okumuş muydunuz?

P.D - Çok roman okuduğumu söyleyemem. Daha çok Paul Bourger, Mauriac gibi psikolojik öğelere ağırlık veren romancıların kitaplarını okudum. Macera romanlarıyla hiç ilgilenmedim. Polis romanı da okumadım. Ayrıca meleklerin durumu, köy

(*) J. Maritain yüzyılımızda yaşamış bir hristiyan filozofudur. Bu konuda bkz. ÖKTEM Niyazi: Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi s. 126-129

yaşamı, Midi (Orta Fransa) ile ilgili romanlar okudum. Doğa ile ilgili romanlar beni çok ilgilendirmiştir.

N.Ö - Değerler sizi ilgilendirmekte miydi?

P.D - Evet, güzellik, iyilik v.s. Sinema da beni çok ilgilendirmemiştir. Oraya gittiğimde sinema hilelerinin nasıl olduğunu merak etmekten esas konuyu kaçıyorum.

Doğa ile ilgili roman okumamın nedeni, şu ya da bu şekilde Tanrı ile kontakt kurmak arzusundan kaynaklanmaktadır. İnsan ruhunun kendi küçük problemleri içinde, Tanrı'nın eseri olan doğa ile kurmak istediği ilişki beni çok meraklandırmıştır.

o4 CENNET - CEHENNEM, İNANÇ VE TANRI

N.Ö - Devamlı Tanrı ile kontakt kurmaktan söz ediyorsunuz. Bana sizin Tanrı imajınızı tanımlayabilir misiniz?

P.D - Son dönemlerde başlatılan sizin de içinde bulunduğunuz İslam - Hıristiyan diyalogu içinde bu soru çok önem taşımaktadır. Burada aynı Tanrı'ya inanç sorunu ortaya çıkıyor. Aslında aynı Tanrı'ya, Tek Tanrı'ya inanmamız bir olgu. İslam inancına göre Tanrı transandandır ve bunu Hıristiyanlara empoze etmek ister. Kabul etmek gerekir ki Hı-

ristiyanlar bazen bu transandansı unutuyorlar. Ben Tanrı'nın immanansına (İmmanans: Yerleşiklik, meknilik. Hakikatin ve Tanrı'nın doğa ile iç içe olması) da inanıyorum. Doğru, Tanrı transandandır, (Transandans: Aşkınlık, müteal olma. Hakikatin ve Tanrı'nın somut, maddi evrenin üstünde ve ötesinde olması) bilinmez, her şeyin ötesinde. Fakat düşünüyorum ki Tanrı aynı zamanda benim de içimdedir ve benden daha fazla "ben"dir. St. Augustin'in "Confession"larında bunu açıklayan cümleler vardır. O halde ben Tanrı'yı kendi içinde ve insanların kalbinde bulabilirim. Tanrı'yı azizlerin yüreğinde, kendini Tanrı'ya adayanların kalbinde bulabilirim. Ben onlarda Tanrı'nın yaşadığını görürüm.

İsa benim için, Tanrı'nın içinde en yoğun olarak yaşadığı kişidir. Tanrı transandan, bilinmeyen bir olgu da olsa, ben İsa'nın havası içinde yaşamayı tercih ederim. Çünkü o hava beni Tanrı'ya götüren yoldur. İşte böyle bazen İsa ile birlikte olarak yaşamak daha kolay olmaktadır. Onun davranış ve sözleriyle birlikte yaşamak, Tanrı'nın contemplation'u (güzelliği hayranlıkla seyretmek) içinde kaybolmaktan beni kurtarmaktadır.

N.Ö - Ahlak ve vicdan mı sizi o halde Tanrı'ya götüren yol?

P.D - Evet bu yol beni kendi yapıma uymayan davranışlara da yöneltebilmektedir. Benim sınırlı, belki de bozulmuş yapımı bilmekteyim. İşte bazı durumlarda bu sınırlarımı aştığımı görüyorum. Beni aşan şeyler yapıyorum. Bu durumlarda beni yönelten gücün Tanrı olduğunu görmekteyim. Beni kaldıran, güçlendiren Tanrı'nın ta kendisi.

N.Ö - Biraz Kantçı bir yaklaşım değil mi?

P.D - Belki değil. Bu tutum bir çok azizde de var. Bu azizler insan olarak yapılması mümkün olmayan şeyleri yapmaktadırlar. Günümüzde dahi bu böyle. "İsa'nın Küçük Kız Kardeşleri Örgütünün" kurucusu bu tür çalışmalar yapmıştır. Böyle biri Türkiye'de de yaşadı; Sör Emanuelle Dame de Si-on'da onunla uzun yıllar birlikte çalıştık. Onun yaptığı şeylerin benim ve kendisinin doğasına aykırı şeyler olduğunu biliyorum. Farelerle, haşaratla birlikte yaşadı, yıllarca. Benim bunları yapmam zor.

N.Ö - Neden bu tür şeyleri yapmak gereği duyuluyor? Cennette bir yer edinmek için mi?

P.D - Benim için inanmak, inanç Tanrı'nın insana vermiş olduğu bir bağıştır. İnanmak kuşkusuz görmek değildir. Ancak inanmanın saçma bir eylem olduğunu da sanmamak gerekir. İnanmak için bir şeyler görmeli. Her zaman ben bir şeyler görmek için çalıştım. Tanrı'yı görmek değil, Tanrı'ya inanmak için bir şeyler görmek. Kutsallık, doğaüstü, bunlar doğayı aşan şeylerdir ve beni her zaman ilgilendirmiştir. Parapsikolojide bu türden ilginç şeyler olabilir. Ama ben bilimi aşan konuların gerçek bir bilimini düşünürüm, yani aşkın evren (Transandans au-delà) için bilim olabilir. Bergson'dan söz ettik, biliyoruz ki değişik yerlerden hareket eden birçok mistik aynı yerde buluşmuştur. Ve de birbirlerini doğrulayacak şekilde. La Cité de la Joie'yı biliyoruz. Madre Theresa gecekondularda olağanüstü şeyler yapmış. Konsantrasyon kamplarından kurtulabilen insanların yaşamını okuyoruz. Bunlar bu işi nasıl gerçekleştiriyor diye soruyorum.

Olmayacak şeyi gerçekleştiriyorlar. Bir güç onları bir çok şeyi yapma derece ve kapasitesine getirmekte. Bu deneyimleri, olayları bilmesem inancımı yitirebilirim. Bunlara ihtiyacım var. Bu ihtiyaç sadece entellektüel bir kanıtlama için değil.

Başka örnek de vereyim: örneğin hizmetimde çalışan birinin bana karşı haketmediğim bir bağlılıkla karşılaşıyorum, bana bunu yapıyor. Bu da benim açımdan, yani sırf maddi insansal açıdan düşünüldüğünde anlaşılması olanaksız. Karşılık beklemeden oluşan sevgi ve saygının "maddi insansal" açıdan açıklanması mümkün değildir. Bu tür kanıtlarla Tanrı'nın Birliği içinde olduğumu hissediyorum. Tanrı transandan olsa dahi ben onu böyle her gün bulmaktan mutluluk duyuyorum. İncil'de de İsa'nın karşılıksız olarak hastalarla, yoksullarla bir arada oluşu çok önemli. Kilise de her şeye rağmen bu geleneği sürdürüyor. Tabii şekle ilişkin hatalar, hiyerarşi vs gibi hususlar sevimli şeyler değil ama genelde bu gelenek sürdürülüyor.

o5

TÜRKİYE

N.Ö - Şimdi isterseniz İstanbul'a gelişinize dönelim?

P.D - Bindokuzyüzotuziki yılının sonlarına doğru Türkiye'ye geldim.

İstanbul'a geldiğimde önce St. Louis'ye mate-

matik hocası olarak atandım. St. Louis, St. Benoit gibi bir okuldu ve hristiyan öğrenciler gelirdi. 41'de öğrencilerin az olması yüzünden okul kapandı. Okul esasen seminaristler içindi ama başka öğrenciler de alınıyordu. Yani bir nevi ruhban okuluydu. Din adamları arasında matematikçi azdı. Babam da biliyorsunuz matematikçiydi. Fakat bir müddet sonra Dame de Sion'da felsefe öğretmem için davet aldım. Bu tabii beni matematikten daha fazla ilgilendirmekteydi. Dame de Sion'daki atmosfer de sempatikti. Son sınıfı okutuyordum. Bu sınıfa girebilmek için Fransız Sefaretindeki bakaloryanın birinci kısmında başarı kazanmak gerekiyordu. Çok az öğrencim vardı; 10, 12 kişi kadar. Bu sınıf ikinci bakaloryaya hazırlık yapıyordu. Bu da Sefarette yapıldı ve genelde başkanlığı M. Bergeaud (Galatasaray Lisesinin Fransız Müdürü) yürütürdü. Kurlar çok iyi geçerdi ve kızların hepsi de olağanüstü derecede fransızca bilirlerdi. Öğrencilerimin arasında Şükrü Kaya'nın kızı da vardı. Sadece öğrencilerle değil, sörlerle de ilgilenip onlara da ders verirdim. 80-85 sör vardı. Bu okulda tek yabancı bendim. Oradaki atmosfere bugünün normlarıyla bakarsak çağdışı gelebilir. Okulun başında çok önemli ve bilgili bir Müdire Sör (Rahibe) Elvira vardı. Türk ve Fransız önemli şahsiyetlerle ilişkisi bir hayli yoğundu.

N.Ö - Pardon bir küçük parantez açabilir miyim? O dönemlerde Père Gautier adını almıştınız. Bunun sebep ve öyküsünü anlatır mısınız?

P.D - Kapüsenlere girdiğimde bu ismi almıştım. Bu isimle "sivil yaşamın" bittiğini, yeni bir yaşa-

ma başladığımızı simgelerdik. Artık falanca generallin oğlu vs gibi şeyler yoktu; sivil hayattaki yaşlanmış insan ölmüş, yerini genç bir insan almıştı. Pierre Dubois ölmüş, yerini Gautier almıştı. Tek bir isim, ön ad yoktur. Bu ismi Galatasaray'a girdiğimde bıraktım. Çünkü sivil hayata girmiştim. Aslında sivil hayata girmiş olmam bürokratik açıdan çok zorluklara yol açtı. Çünkü bütün diplomalarımda Père Gautier yazıyordu, oysa nüfus kâğıdım Pierre Dubois adınaydı. Çek vs'de de sorunlar yarattı.

N.Ö - Artık Roma'da dahi Monseigneur Dubois olarak tanınıyorsunuz, değil mi?

P.D - Evet, artık zaten kilise de bu uygulamaya son vermekte. Çok güçlükler doğuyor.

Devam edelim. Evet, St. Louis ve NDS'da hocalığım devam ediyor. Bu arada savaş başladı.

06 _____ ATATÜRK

N.Ö - Savaşa kadar önemli bir anınızı anlatırmısınız?

P.D - Atatürk'ün ölümü tabii.

N.Ö - Bundan önce?

P.D - Bundan önce pek ilişkilerim olmamıştı. Ne Türklerle ne de Fransızlarla. Dinsel kıyafet içindeydik, dış dünyayla pek ilgimiz olmuyordu. NDS'da (Notre Dame de Sion) Türk hocalar vardı

ama; odaları, odalarımız ayrıydı. Öğrenciler arasında çok az müslüman vardı. St. Louis'de Fransızca ve Rumca konuşulurdu. Bu nedenle Türkçe bilmiyordum.

N.Ö - Neden Rumca?

P.D - O dönemde İstanbul'daki katolikler de Rumca konuşurdu. Çoğu Yunan adalarından gelmekteydiler. Lövantenler de Rumca konuşuyordu; oysa onların Fransız, Ceneviz, Venedik kökenli olduğunu biliyoruz. Haçlılardan kalanlar da vardı. Örneğin Kaporol (Caporal) ailesi İzmir'liydi. Bunlar Haçlı Seferinden kalmış fransızlardı. St. Jozef'de müdür olan Caporal bu ailedendi. Bu aile Fransa'ya tütün satardı. Fransız sigaralarının üzerinde görülen "caporal" yazısı bu aileden gelmekteydi. O sigarada Türk tütünü kullanılırdı ve sanıyorum Caporal'lar da buna ortaklıklar.

N.Ö - Atatürk'ün ölümünü anlatıyordunuz.

P.D - NDS'da sınıftaydık. Haber verildi, Sör Elvira sınıfa geldi ve kötü haberi verdi. Bütün kızlar ağlıyordu. Bu durum beni çok etkiledi. Hıristiyanlar da ağlıyorlardı. Hemen çiçekler getirildi ve Atatürk resmi süslendi. Çiçekler nasıl bulundu, bu sevgi beni çok etkilemiştir. Belki o zamana kadar Atatürk'ü de o kadar iyi tanıımıyordum. Bir iki kez görmüştüm, Florya'da. Halkın arasına karışırdı. Çok sevildiği için rahatlıkla halkın arasına girerdi. Halk da zaten onu çok severdi. Ben de Florya'ya gittiğim zamanlar bir iki kez kendilerini görmüştüm. Özel olarak onu görmek için gitmezdim tabii.

Ben o zamanlarda zaten basit bir papazdım.

Politik görüşlerim, politika ile ilgilenmem falan söz konusu değildi o zamanlar. Fakat Atatürk "Güneş Dil Teorisini" ortaya atmıştı. Ve bir kongre topladı. Bu kongrede bir çok dilde Türkçe kökler olduğunu ortaya koymaya çalışıyordu. Bu arada Etrüsk dili ile de olan bir bağ aramaktaydı. Rezonans'la zaten bir benzerlik vardı. Etrüsk, Trük gibi. İşte bununla ilgili olarak Paris'ten bir papazı davet etti. Etrüskler üzerinde çalışan ve bu işi iyi bilen bir papazdı. Çok eseri vardı. Zaten biz galiba aracı olmuştuk. Bu kapüseni hemen çağırdı. İsmi: HILAIR. Kitaplarını, eserlerini getirdi. Bir çok kez Atatürk tarafından kabul edildi. Atatürk ona neden sivil giysilerle geldiğini sormuş ve resmi papaz kıyafetini giyebileceğini belirtmiş. St. Louis'de Hilair'le Atatürk'ün birlikte resimleri var.

Hilair, Atatürk'ten çok etkilenmişti. Bu benim Atatürk'le ilk tanışmamdı diyebilirim. Atatürk'ü çok sevdirmişti bana. Bu kongre daha sonra sürmedi tabii, çünkü girişim çok ütöpikti.

Bu bilgilerle ben Atatürk'ün evrensel bir bakış açısı ve zekâya sahip olduğunu anlamıştım.

N,Ö - Bu dönemde başka önemli şahsiyetler tanıdınız mı?

P.D - Önemli kişilerle pek ilişkim olmadı. Üst düzeydeki papazların ilişkisi vardı bunlarla; ama benim yoktu.

Atatürk'ün cenaze töreni de unutulmaz bir törendi. Dolmabahçe'ye ben de indim. Çok etkileyici bir kortejdi. Saatlerce beklemiştik, sadece tabutu görmek için. Çok, çok etkileyiciydi.

o7

GALATASARAY LİSESİ

1939'da savaş başladı. Biz hazırдық. Fakat seyahat güçlükleri nedeniyle Fransa'ya gidemiyorduk. Hükümet bizi yerimizde askere aldı, görevimizle askerdik. Ordu'nun emrindeydik. İçimizden daha genç olanlar Suriye'ye çağrıldı. Gidenler nedeniyle Galatasaray'da öğretmene ihtiyaç vardı. Okulun Ders Nazırı M. Bergeaud, Galatasaray'da ders verip veremeyeceğimi sordu. Biraz biliyordum GS'yi. Biraz daha fazla çalışmak istiyordum. M. Bergeaud GS'da klasik bir seksiyon kurmak istiyordu. Fen ve edebiyat vardı, fakat o klasik bir bölüm kurarak burada latince ve eski yunanca öğretmek istiyordu. Bu diller bazı bilim dallarında yardımcı olabilirdi; doktorluk, eczacılık, filozofluk, hukukçuluk gibi. Böylece GS'ya latince öğretmeni olarak girdim. Çok az öğrencim vardı, çünkü öğrenciler bu seksiyonu pek beğenmiyorlardı.

o8

AŞK

N.Ö - Şimdi biraz geriye dönelim, aklıma gelmişken. Ben eski NDS öğrencilerinizden birkaçını tanıdım. Onlar diyor ki kızların çoğu size aşıkmuş. Ne di-

yorsunuz?

P.D - Belirtmem gerekir ki; ben NDS'ye girdiğimde bir sör (rahibe) tarafından karşılanır ve sınıfa götürülürdüm; o da sınıfta bulunurdu ve dersten sonra tekrar aynı sör tarafından kapıya kadar uğurlanırdım. Yani kızlarla direkt hiçbir ilişkim olmasına olanak yoktu.

N.Ö - Bu neden böyleydi, size güvenleri mi yoktu? Oysa siz de bir din adamıydınız.

P.D - Ben NDS dışından gelen ilk kişiydim.

N.Ö - Evet kızların size neden aşık olduğunu anlıyorum. Çünkü siz oraya giden ilk erkektiniz.

P.D - Ayrıca gençtim de.

N.Ö - Geçen yıl onlar size bir resepsiyon verdi, değil mi?

P.D - Evet. Ha onu da söyleyeyim ki eğer kızlardan biri uygun olmayan bir soru sorarsa, sınıfta bana eşlik eden sör hemen kızı paylardı. Fakat birkaç yıl sonra ben artık tek başıma sınıfa girer oldum. Zaten başka erkek öğretmenler de gelmeye başlamışlardı. Bazıları ise zaten böyle bir görevi baştan kabul etmemişlerdi.

N.Ö - Hiç aşık oldunuz mu?

P.D - Uzak bir akrabamla bir arada olduğum zaman bazen huzur duymuşumdur. Birlikte gezer, mutlu olurduk. Ama genel anlamda bu aşk değildi.

N.Ö - Burgaz adasında bir Kuvan (din okulu, tekke) var mı?

P.D - Evet orada sörlerin olduğu bir kuvan var. Oraya ayin yapmaya giderdim. Ayrıca Heybeli-

ada'ya da gidip oradaki papaz okulunu ziyaret ederdim.

N.Ö - Gelelim tekrar GS'ye. Etien Manachc'ı tanıdınız mı?

P.D - Çok az. Ben oraya geldikten hemen sonra o gitti. Fakat geçen yıllarda buraya geldiğinde birlikte olduk.

N.Ö - Rezistans (Fransız Mukavemet Örgütü) hebasına çalışmış değil mi? Neler yapardı, anlatabilir misiniz?

P.D - Evet. Türkiye nötr bir ülke olarak çok ilginçti. Şöyle ki savaş tutsakları ile kontakt kurma, mektup vs aracılığıyla Türkiye'den geçmekteydi. Türkiye'nin bir başka özelliği de, her iki kampın temsilcilerinin İstanbul ve Ankara'da olmasıydı. Bazen Fransa örneğinde olduğu gibi aynı kuruluş içinde iki tarafın da adamı vardı. Örneğin Fransız Elçiliği resmi olarak Vichy'ye bağlıydı, ama çok da de Gaulle'cü mevcuttu.

Alman ve İtalya ile Fransızların çok iyi olması gerekiyordu. Ama de Gaulle'cülerin bulunması nedeniyle pek de öyle oluyordu diyemeyiz. Almanlar bizimle çok iyiydi. Tarabya'da Alman rezidansı yanında NDS Rahibelerin büyük bir evleri vardı. Von Papen sık sık oraya gelerek ayinlere katılırdı. (Yaz aylarında özellikle). İtalyanlarla da bu ayinlere gelirdi.

Yahudilerle de epeyce çalıştık. Kilise, Fransa ve İtalya'dan yahudilerin kaçması için çok yardımcı olmuştur. Vatikan'a gelen yahudilere sahte pasaport temin ederek dış ülkelere gitmelerini sağlamıştır. Yahudilerin İtalya'ya geçmeleri daha kolaydı; Vatikan'a da kolay geçerlerdi. Bu işte de kapüsen-

ler epeyce çalışmışlardır.

N.Ö - İstanbul'da da her halde bu tür faaliyetlerde bulunan çok kişi vardı?

P.D- Evet.

N.Ö - O yıllarda GS'da tanıdığınız daha sonra önemli mevkilere gelen kimler vardı?

P.D - Örneğin M. Reim, M. Bergeaud, Mossé,...

N.Ö - Reşat Nuri Güntekin, Esat Mahmut Karakurt?

P.D - Tabii, Esat'ı daha fazla tanıdım. Her şeyden önce Behçet Bey (*) vardı. Çok önemli biriydi. Karizmatik bir kişiliği, ödev bilinci, kendini işe adanlığı bambaşkaydı. Trene atlar Ankaraya gider, bütün işleri halleder ve dönerdi.

N.Ö - Behçet beyden sonra böylelerini görme zorlaştı. Neden?

P.D - Bu, çağların gereği. Örneğin daha önce söz Elvira'dan söz ettim. St. Benoit'da da böyle biri vardı. O dönemdeki insanlar artık yok. O dönem geçti. O dönemin insanları hiç bir kişisel çıkar düşünmeden kendilerini işlerine adanlardı. Bir işe, bir insana kendini adamak karizmaları yaratır. Atatürk, de Gaulle böyleydi. Bir ikinci Atatürk, de Gaulle yok artık. Dünyanın demokratizasyonu bu hususta önemli bir etmen. Behçet Bey *Galatasaraylı*ların şefiydi. Artık Galatasaraylı da aynı şey değil.

(*) Behçet Güçer. Galatasaray Lisesinde uzun süre müdürlük yapan ve çok sevilen öğretim üyesi.

Aynı içtenlik falan yok. Bu, dünyanın her yerinde böyle. Artık insanlar diğerlerine bu denli bağlı değiller. Eski karizmalar tabii eski monarşik zihniyetin de devamı. Bu, Kilise'de de böyleydi. Mère Supérieur'ler(*) Père Supérieur'ler(**) çok ilginçtiler; yanlarına yanaşmak mümkün olamazdı. Bu, demin de dediğim gibi insanın kendini işe adamasından kaynaklanıyordu. Kişi işiyle özdeşleşiyordu. Şimdi GS'da bir tek kişi böyle: Ferruzat Bey. O da emekli. Bütün yaşamını GS'ya verdi. Onun için GS dışında önemli hiç bir şey yoktur. Ne aile, ne çocuk. Tek ilgi alanı GS. Artık böyle insanlar çok az. Fransızlarda da böyle hocalar vardı. M. Larroument örneğin. 30 yıl GS'da kaldı sanırım M. Bergeaud. Bu insanlar ayrıca çok parlak insanlardı. Belli bir düzeyi aşmış kişiler. Ailede bile artık böyle kişiler kalmadı. Fabrikalarda da böyle. İşçinin babası olan kişiler vardı.

o9

ÖZGÜRLÜK

N.Ö - Özgürlük hakkında söylediklerinizi bir özetler misiniz?

P.D - Özgürlük vardır. Ancak bu bir seçme özgürlüğü değildir. Özgürlük, bir "iyi"yi, bir başka "iyi" için seçmektir. İnsanın kötüyü seçme özgürlüğü yoktur. Öyle görünüyor ki Tanrı, özgürlüğü birimiz

(*) Kilise ve Manastırların başında bulunan rahibeler.

(**) Kilise ve Manastırların başında bulunan rahipler..

için bir görev; diğerimize bir başka görev vermek üzere yaratmış. Birimiz peygamber, diğerimiz köylü. Dünyaya bile belli bir yerde gelmekteyiz. Ve öyle görünüyor ki Tanrı bazılarımızı diğerlerine nazaran daha çok sevmektedir.

Determinizm önemlidir. Eğer o olmasaydı insan hareket edemezdi. İnsanın doğa üzerindeki egemenliği de determinizm sayesinde.

N.Ö - Başka bir anlatımla Kantçı terminolojiyle kuramsal akıl alanında mı determinizm var?

P.D - Sadece kuramsal akılda değil. Biliyoruz ki bazı insanlar akıllı, diğerlerinde akıl gelişmemiş. Bu adil bir durum mu, yoksa değil mi? Ben bu dünyanın, Leibniz'in dediği gibi "olabilecek dünyaların en iyisi olduğunu" sanmıyorum. Tanrı, dünyayı yaratırken, eksik, sınırlı yaratırken riskler almıştır. Biz şimdi Tanrı'nın işbirlikçileriyiz. Ve bu işbirliği ile öte dünya anlam taşır. Tanrı da bu işbirliğinde mutluluğunu bulmaktadır.

TÜP BEBEK

N.Ö.-Bana göre libre arbitre (elindelik) meselesinde St. Augustin'in açıklamaları çok yerindedir. Siz ne diyorsunuz?

P.D.- Tanrı dünyayı özgürce yaratmıştır. Fakat akılla değil, sevgi ile yaratmıştır. Dünya aşkın eserdir. Ve bütün insanların kökeninde de aynı şey, yani aşk vardır. İki insanın aşkı bir çocuğun doğumuna yol açar. Bu nedenle Vatikan'ın tüp bebek olgu-

sunu karşı olmasını iyi anlıyorum. Çocuk determinizmin değil, aşkın eseri olmalıdır! Burada işte zaten anne-baba sorumluluklarını bulmaktadırlar. Tüp bebek olayında işler akılla olmaktadır. Bir çocuk ısmarlanmakta; gerektiğinde üstün zekâlı birinin spermleri alınarak üstün insana doğru yönelinebilmektedir. Bu durumda doğanın dengesi de bozulabilir. Zenginler - yoksullar, üstün zekâlılar - geri zekâlılar vs gibi dengeler bozulur. Biribirini tamamlama olayı olmadan, biribirine yardım, biribirini sevmek olgusu ortadan kalkar. Eğer Tanrı her şeyi eşitçe dağıtmış olsaydı biz ne yapardık? Bir filmin pasif izleyicilerinden başka bir şey olamazdık.

SEVGİ VE SORUMLULUK

N.Ö - Bu açıklamalarınızla St. Augustin'in açıklamalarına karşı gibisiniz, çünkü onda bu bağlamda bir rasyonalizm var.

P.D - Hayır, hem St. Thomas, hem de St. Augustin doğru demiş. Sorulabilecek tek şey bazı insanların neden daha ayrıcalıklı olduklarıdır. Fakat unutmayalım ki daha fazla sevilenin daha fazla da sorumluluğu var. Az sevilen daha az sorumludur. Pekiyi kim daha mutlu? Daha çok sevilen daha az mutludur; çeşitli sorunlarla karşı karşıya, çözüm mücadelesi içindedir. Oysa az sevilen, kendi kabuğu içinde mutlu bir yaşam sürdürür. Bizden çok daha huzurludur. Bu yüzden bu işte bir adaletsizliğin var olduğunu sanmıyorum. Adaletsizlikten söz edil-

diğinde miktar üzerinde durulur. Aynı şeyin eşit bir şekilde dağıtılmasıdır adalet. Birine duyarlılık veren, diğerine akıl verebilir. Burada bir adaletsizlik yoktur, dağıtılan aynı şey değildir. Değişik şeyler dağıtılmaktadır.

N.Ö - Bu durumda bir ırkçılığa kaçış, faşizm yok mu? Faşistler de böyle diyordu: biz daha akıllıyız, daha sorumluyuz, dünyayı biz yönetelim!

P.D - Bu işte biribirini tamamlamak, diyalog önemlidir. Zavallı ve sakatlara yardım etmek bir tamamlamadır. İsa Peygamber Haç üzerinde iken annesini ve St. Jean'ı görmüş ve Jean'a "işte annen" demiş. İncilden biliyoruz ki Jean ve Jacques, Zebédé'nin oğullarıdır. Zebédé'nin karısı, yani Jean ve Jacques'in annesi daha önce gelerek İsa'ya "oğullarım senin krallığında biri sağında, diğeri ise solunda otursun", demişti. Analar çocukları için böyle şeyler isterler. Bu öyküyü geçenlerde bir vaazımda "La Petite Soeurs des Pauvres" da anlatıyordum. Ve dedim ki, doğal olarak ana-babalardan sadece iyilik gelir; iyilik beklenir, onlar sizi acılardan uzaklaştırmak ister. Oysa Meryem Ana'nın çocukları olan Jean ve Jeacques'ı acı ve mücadele beklemekteydi. Bu tür acılar yüreği zenginleştirir ve insanı egoizmden kurtarır.

N.Ö - İnsanlar arasında ayrıcalıklılar ve ayrıcalıksızlar olduğunu kabul ediyorsunuz.

P.D - Evet. Ancak bunlar kanımca biribirlerini tamamlamaktadırlar. Ve bu tamamlama aslında bir sevgiye yolaçmaktadır. St. Augusten babasına bir gün "Sen düşündüğünden de fazla benmişsin" dedi. (Biliyorsunuz babası manikeendir.) Işıksız karanlık

olmaz. Bir bütünlük vardır. Yaşam bu bütünlük içinde anlam kazanır. Bu nedenle İncil'deki aşk, kardeşlik sözleri tamamlama sözleridir. Birbirimizi tamamlarken evrenselleşmekteyiz.

N.Ö - Siz yazgıdan, bir anlamda söz etmektesiniz. Ben kendimi örnek vererek libre arbitre'i (elinde-lik, irade özgürlüğü) bir parça da akılcı yönden hareket ederek kanıtlamaya çalıştım.

P.D - Tabii. Bugün söylediklerim bile bu hafta okuduklarım şeylere bağlı. Bilgiye bağlılık doğru. Fakat bugün neden bunu okuduğum da benim görevimle ilgili.

Bir çok şeyin oluşu özgürlüğün varlığını kanıtlar. Ama derindeki kişiliği de unutmamak gerek. Bir çok dergi var önümde. Ben bunlardan kendi yapıma uygun olanını alıp seçer ve okurum. Ama seçenekler çok. Özgürlük görelî, fakat var. Çevre koşulları da önemli.

N.Ö - Tanımak ve bilmek özgürlük seçeneklerini çoğaltmak değil mi?

P.D - Evet; ama unutmayın ki, eğer çevrenizi (ufkunuzu) çok genişletmeye kalkarsanız alanınızda yüzeysel kalırsınız. Eski İstanbul insanları 4 - 5 dil bilirdi; ama hiç birini mükemmel konuşamazdı. Ben de başka dinleri inceleyeyim diye belki çok özgür olurum, ama kendi dinimi çok daha derinliğine incelersem, kendi içimde çok daha fazla tutarlı olur-
dum.

Bakın bir başka örnek vereyim. Bir hristiyan için müslümanlık bir sorun. Ve bu sorun jüdaizm (musevilik) sorunundan daha değişik. Jüdaizm da-

ha önce de vardı. İsa da bir yahudi idi. Amacı esas dini kurtarmaktı. İslâmlık hristiyanlıktan sonra doğdu. Hristiyanlara göre, İsa ile güncelleşti; aktüalize oldu, "révélation" tamamlandı. Muhammed bir peygamber mi? Hangi anlamda ve kimin adına konuştu? Bütün hristiyanların bu soruyu kendi kendilerine sormaları gerekir. Bana öyle geliyor ki Kur'an'ın bazı sûrelerinde Peygambere bütün tek tanrılı dinleri birleştirmesi görevi verilmiştir. Bunu gerçekleştirebilmesi için. Muhammed hristiyanlığı ve jüdaizmi inceleyip onlardaki eksiklikleri, yozlaşmaları teşhis etmesi gerekliydi. Muhammed'in yapmak istediği tıpkı Lüther'inki gibi bir reformdu. Fakat tarihsel koşullar nedeniyle bu, yeni bir dinin doğumuyla sonuçlandı. Sanıyorum ki Muhammed'in amacı diğer monoteist (tek Tanrıcı) dinleri İslâm dışında bırakmak değildi.

N.Ö - Ben de sizinle aynı görüşteyim.

P.D - Fakat daha sonra çeşitli, hilafet kurumları vs değişik sonuçlara yolaçtı. Kur'an'ı iyice incelediğimizde görürüz ki; o, hristiyanlığa bir şeyler getirmek istiyordu. Hristiyanlığın eksiklik ve hatalarını düzeltmek istiyordu. Bir reform hareketiydi aslında. Yani Allah tarafından ona bir görev verilmişti. İbadetinde, huşu durumunda, davranışında daha iyi şeyler yapmak istiyordu. Hayatının bir döneminde tanıdığı hristiyanları düzeltmeye kalktığını bilmekteyiz. Hristiyanlığın Arabistan'daki o dönemini çok iyi bilmek gerekir. Nestoryanizm vs gibiydi. Biliyoruz ki bir nestoryen papazla ilgisi vardı. (*)

(*) Nestoryanizm, nesturilik: Hristiyanlıktaki üçlem (trinite, teslis) olayını reddeden mezhep.

o10

TEKRAR GALATASARAY

N.Ö - Şimdi de yeniden Galatasaray Lisesine dönelim.

P.D - Latince dersleri az olduğundan, fransızca derslerine de 9. sınıfta başladım. O sınıflarda aynı zamanda latince de vardı. Lisede yani. Klasik bölümde aynı öğrencilere hem latince hem de fransızca öğretiyordum. 4 yıl aynı öğrencilere ders veriyordum. Daha sonra felsefe dersleri verdim. M. Bergeaud Galataray'ı bıraktınca 1946-47 yıllarında kültür ataşesi olarak konsolosluğa atandı. M. Larroumat ders nazırı oldu. O tek başına felsefe derslerine yetmedi. Benim diplomalarım da hem felsefe, hem de fransızca öğrenimi için yeterli olunca felsefe okutmaya başladım. Önce fen sınıflarında, sonra hem fen hem edebiyat kolunda. Bu dönemdeki öğrencilerimden bazıları genelde dış işlerine girdiler. Bir çok kez Nonce (*) bana şu veya bu öğrenciden selam var diye gelirdi. Öğrencileri genelde numaralarıyla, tanıdığımız için adlarının çoğu aklımdan çıkmış.

N.Ö - Örneğin Metin Toker, Coşkun Kırca?

P.D - Metin Toker ve Coşkun Kırca'yı, evet.

N.Ö - Fransız hocalarla ilişkileriniz nasıldı?

P.D - Daha ziyade Kilise'de olduğumdan onlarla pek ilişkim olmuyordu. Türk hocalar ise zaten çok ender davet yapıyorlardı. Fransız hocalarla da pek ilişkim vardı diyemem.

(*) Nonce: Vatikanın diplomatik temsilcisi

o11 SAVAŞ SONRASI VE TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ

N.Ö - Savaştan sonraki dönemlerden söz edelim mi? 1945-50 arası

P.D - Bu beni oldukça ilgilendirdi. Bu dönemdeki demokratikleşme hareketi Atatürk çizgisinde sürdürülecek mi diye çok merak ediyordum. Herkes kendini Atatürkçü olarak ortaya koymakta. Herkes onun çizgisini izliyor. Ama biliyorum ki bazı sapmalar var. Bu da sorunlara yol açmaktadır. Demokrasi sözcüğü bir çok şeyi içermekte. Demokrasi ilk bakışta herkesin herşeyi yapması anlamına gelmekte gibi. Türkiye hakkında üzüldüğüm şey, derinlemesine bir politik programın olmayışdır. Mevcut programlar da seçmenin bilgisine konulur. Gittiğim bazı hıristiyan köylerden edindiğim izlenime göre program yerine şahıs tercih edilmektedir. Bir kişiye olan sempati ağır basmakta ve politik programların değerlendirilmesi yapılamamaktadır. Bu sanki öyle bir sonuca götürmektedir ki cahiller aydınları yönetmektedir. Başka bir anlatımla demagoginin doğumuna yol açan bir durum ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de yurttaşlık eğitiminin yeterli olmadığı kanısındayım.

N.Ö - Türk insanının karizmalara sarılmasını nasıl açıklarsınız?

P.D - Bana göre İbni Haldun felsefesi bunu iyi açıklamaktadır. Karizmalar Fransa'da da önem taşır. Bugün dahi, parlamento seçiminde sağın çoğunluk sağladığı Fransa'da, başkanlık seçiminde Mitterand'a oy verilmesi karizmalara tanınan önemi gösterir. Potansiyel olarak sağa oy veren fransız seçmeni, başkanlık seçimi için Mitterand - Chirac arasında Mitterand'ı tercih etmektedir. Mitterand, kişiliği vs ile ağır basıyor. Türkiye'de de bu böyle. Liderler önemli.

Türkiye'nin geçmişindeki, özellikle 1945-50 arasındaki politikası beni pek ilgilendirmedir.

o12

HİLMİ ZİYA ÜLKEN VE İSLAM DÜŞÜNCESİ

N.Ö - Hangi yıllarda Hilmi Ziya Ülken'in kitabını çevirmeye başladınız?

P.D - 1950 yıllarında Edebiyat Fakültesi ile ilişkilere başlamıştım. Özellikle Hilmi Ziya ile. O zaman doktora yapmak istiyordum. Bir çok sınavdan geçtim, fakat bir türlü tezi yazamadım. Kurları da bitirdim. H. Ziya benden kitabını tercüme etmemi istedi. Fakat çalışma tarzımız pek değişikti. O, çok yazardı, çok aceleliydi. Bu tercümede de çok çok hızlı gitmemi isterdi. Oysa ben çok temkinli hareket ederdim. Sözcükler üzerinde çok düşünürdüm. Oysa o bundan çok sıkılırdı. Kitabın büyük kısmını

tercüme ettikten sonra, hızlı gitmesi için devreye Max Bilen girdi. Max Bilen Türkiye’de yaşayan bir yahudi idi. Bir profesördü. Başka şeylerin de tercümesini yaptırmak istiyordu.

N.Ö - Türkçeniz o halde bu yıllarda çok iyi olmaya başlamıştı?

P.D - Türkçeyi öğrenmeye St. Louis’de "kalde-in" (keldani) çocuklardan önce öğrenmiştim. Sonra daha iyi inceledim. Nüanslarını da iyi bilirim, ama şimdi öz türkçe sorunu var. Hilmi Ziya’nın dili de daha çok Osmanlıcaydı. Daha sonra gazeteleri okuyorum. Şimdi daha çok Günaydın Gazetesini okuyorum. Çok iyi bir gazete değil, ama yarım saatte bitiriyorum. Eğer Cumhuriyet okursam bütün günümü alır. Günaydın üstelik konuşulan basit bir dille yazıyor. Bu yaşta ağır makaleleri okumak beni yoruyor.

DEMOKRAT PARTİ

N.Ö - 1950’lerde Türkiye’de büyük bir değişiklik oldu. Demokrat Parti iktidara geldi. Bu sizde ve GS Lisesindeki öğrencilerde nasıl bir değişiklik meydana getirdi?

P.D - Lisedeki öğrencilerde ve bende pek büyük bir yankı ve etki yapmadı. Fransız hocalar bir demokratikleşme olayını görüyorlardı, fakat bundan pek de emin değildiler. Çok konuşulup az şey yapıldığı biliniyor. Zaten bugünün dünyasında sağdaki politik parti mutlaka sola ilişkin birşeyler yap-

malı; soldaki bir iktidar da sağa ilişkin şeyler gerçekleştirmelidir; çünkü ekonomik gerçekler ve sosyolojik olgular herşeye egemendir. Biliyorum ki Türkiye'nin bu iki alanda da sorunu var. O halde ideolojiden öte bir realizm gereklidir. Sosyolojik ve ekonomik realiteleri bilmek gerekir. Fransa için de bu böyle. Büyük devletler karşısında ne yapsınlar? Türkiye de Süper Devletler arasında bağımsız hareket etmek niyetinde. Haklıdır. Büyük Devletler eğer diğer devletlerin varlığına ihtiyaçlarının bulunduğu bilincinde olurlarsa iyi olur. Böyle olunca anlamsız davranışlar içinde olmazlar. Bence savaştan sonra oluşan en önemli olay Alman - Fransız yaklaşmasıdır. Artık bunlar savaşımazlar; çünkü ekonomik olarak birbirlerine muhtaçtırlar.

POLİTİKAYI SEVMEDİM..

N.Ö - Ne Fransız ne de Türk politikasıyla ilgilendiğinizi söylüyorsunuz?

P.D - Evet yabancı olduğum için Türk politikası, ülkemden uzak olduğum için de Fransız politikası beni pek ilgilendirmedi. Fransa'yı izlemem zordu. Zaten politik mücadeleyle ben pek boş bulurum. Bugün de böyle. Eskiden politikayı hiç sevmezdim.

N.Ö - "Boş" sözcüğünü kullandınız.

P.D - Fransa'da yaşadığım dönemde politika da stabilite yoktu. Bakanlar sık sık değişirdi. Ve bu politikaya benim pek güvenim olmadı. Ayrıca aile-

min etkisiyle cumhuriyet karşıtı demiyeyim ama, 3. Cumhuriyet'in yaptığı politikaya karşıydık. Özellikle dinsel açıdan. Bizim aile için dinsel davranışlar, politik davranışların önündeydi. Bize göre 3. Cumhuriyet'in laik gücü antikretiyen (hristiyan dinine karşı) bir güçtü. Cumhuriyet'in yasaları nedeniyle babam çok güçlükler içinde kalmıştı. Kilise de madde ve çalışma açısından çok güçlüklerle karşılaşmıştı. Papazların parasını biz ödemeye başlamıştık. İnanan Fransızlar için politik partilerin "hepsi bir"di. Bizim amacımız kilise'nin özgürlüğünü korumaktı. 1914 savaşına kadar bütün Couvent'lar (Tekkeler, kuan) kaldırılmıştı. Ve daha sonra da güçlüklerle ve gizlilik içinde kuruldu. Birkaç yıl önce bu kuanlar legal hale gelmişlerdir. Bu nedenle, yani bu kanun nedeniyle Fransa'yı terkederek Hollanda'ya seminer yapmaya kuan'a gittim. Hollanda'da Fransız din adamları vardı. Bu nedenle politikayı sevmedim. Sempatimiz ve menfaatimiz de, yoktu.

Daha sonra dinsel yaşam içine girdiğimde, benim için politika şu anlamda önem taşıdı: Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği sonuçlar içinde Vati kan'ın yeniden önem taşıması, Alsas-Loran'ın durumu Kilise'nin de politik sonuçlara bağlı olarak önem taşıması demekti. Kuan'lar tekrar kuruldu. Hükümet pek karışmadı. Fakat uzun yıllar Fransız din adamları dinsel giysilerle sokaklarda dolaşamıyorlardı. Seküliye papazların (*) giysileri ile dolaşmaktaydılar. Ben politik iktidarın yönetim biçimini sevmiyordum.

(*) Kilise düzeni dışında, serbest din adamı.

o13

TÜRKİYE'DE DİN OLGUSU

N.Ö - Bu açıdan Türkiye ile Fransa arasında (3. Cumhuriyet'i kastediyorum) bir benzerlik görüyor musunuz? Özellikle tekke ve zaviyeler açısından?

P.D - Evet.. Bektaşî ve diğer tarikat ve mezheplerin ileri gelenleri Mısır, Suriye ve diğer Arap ülkelerine gitmişlerdir. Bektaşîler Arnavutluğa. Fakat arada bir paralellik varsa, esas hristiyanlar arasındaki durum beni daha çok ilgilendirmektedir. Politik partiler içinde İslâm - Hristiyan diyalogunu savunan bir parti olsaydı belki politikayla daha fazla ilgilenebilirdim. Hristiyanlar açısından "baskı" sözcüğü yanlıştır; fakat hiçbir ayırım yapılmıyor lafı da pek doğru değil. Manevi açıdan farklı muamele yüzünden hristiyanların Türkiye'de sayısı azalmaktadır. Benim geldiğimden bu yana bu böyle. Genç hristiyanlar, onurlarının zedelendiği yolunda bir izlenim içindedirler. Diyorlar ki, biz ikinci derecede Türk vatandaşız. Kendi ülkesinde ikinci derecede vatandaş olmak yerine başka bir ülkede yabancı olmak bazen daha rahatlatıcı bir durumdur. Bu farklı muamelenin ortadan kalkması çok güç galiba. Fakat bazı açılardan rahat olduğumuz da bir olgu. Örneğin taşınmaz mallar açısından, Yunanistan'da önemli sorunlarımız var. Türkiye açısından da du-

rum böyle olmakla birlikte bu denli önemli sayılmaz.

Türkiye’de katolik din adamları ve kadınlarının çoğu yabancıdır. Oysa Yunanistan’da böyle bir durum yoktur ve hükümet yabancı din adamları karşısında olumsuz tutum takınmaktadır. Oradaki katolik din adamları yunan kökenlidir. Yabancılar "oturma izni" verilmez. Bir katolikle ortodoks arasında tam bir eşitlik yoktur. Mısır’da da durum böyle. İngiltere’de de böyle. İngiliz Kraliçesi katolik olamaz, bir katolikle evlenemez. Hollanda kraliçesi içinde bu böyle. Danimarka prensesi bir Fransız kontuyla evlendi, kont protestan oldu. Almanya’da böyle farklı bir muamele kesinlikle yok. Almanya’da bir şansölye veya başkan katolik veya protestan olabiliyor. Fransa’da da aynı. Yahudi dahi başkan olabilir. Sağ ve solda her dinden bakanlar, bürokratlar var.

DUBOIS VE SEÇMEN OLMA

N.Ö - Hiç oy verdiniz mi?

P.D - Çok az, mektupla veya vekâlet, delege aracılığıyla.

Delege her halde hiç bir zaman sola oy vermemiştir. Bu mutlaka sağdaki partilerden biri olmuştur.

N.Ö - Her halde "Milli cepheye" değil?

P.D - Hayır, hayır. Zaten o parti çok yeni. Ailem içinde dini dışlayan partilere yer verilmediği gibi "Ecole libre" (serbest okul) görüşü karşısında olan Sosyalist Parti’ye de oy verilmemiştir.

TÜRKİYE'DE DEĞİŞİK DİNE MENSUP OLANLAR

N.Ö - Türkiye'de dinler arasında yaklaşımlı savunan bir parti sizce sağda mı olur, solda mı?

P.D - Bana öyle geliyor ki bu dinler arasındaki farklı muamele sadece Türklere bağlı bir şey değil. Türkiye'deki Türk olmayan azınlıkların durumu da buna bağlı bir sorun. Ermeniler, Rumlar, Kaldenler, Süryaniler, Türk ırkından değillerdir. Farklı muameleden kaçınılmak isteniyorsa, ırkçı düşüncelerden uzaklaşmak gerekir. Bunlarla kardeşlik duygusu böyle doğar. Ne tür bir eşitlik isteniyor? Anayasal haklar açısından pekiyi. Fakat Türk devletinin politikası açısından iş oldukça zor. Çünkü bu kadar az insan için bir politik değişikliğe gerek yoktur. Oysa Osmanlı İmparatorluğu zamanında, sorun çok daha basitti. İmparatorluklar nasyonalist değildirler. Osmanlı İmparatorluğunda bir dönem içinde nüfusun 1/3'ü hristiyandı. Çeşitli diller konuşulmaktaydı. Hristiyanlar imparatorluk açısından önemliydiler; onlardan bakanlar, sefirler vardı. Osmanlı İmparatorluğunun düşüşünden sonra, diyebiliriz ki hristiyanların bir bölümü rastlantısal olarak Türkiye'de kaldı. Ve azınlıkta kalıp kendilerini yabancı hissetmeye başladılar. Oysa Osmanlılar döneminde böyle bir yalnızlık duygusu söz konusu değildi. Tüm İmparatorluklar için durum aynıdır. Roma imparatorluğu, Kutsal Alman İmparatorluğu ve

Avusturya İmparatorluğu hep böyledir. Fakat bunlar yıkılınca, çok küçük nüfuslu uluslar bağımsızlık istemişlerdir. Ben bir anlamda İmparatorlukların yıkılışına üzülüyorum. Avrupa ile imparatorluk kavramı içinde iyi olabilecek unsurları içeren bir durum yaratabilir. Güçlü bir Avrupa içinde, Alman, Fransız, Türk vs olunabilir. ABD’de, Brezilya’da olduğu gibi birleşmiş devletler olgusu gerçek bağımsızlığı her devlete vermektedirler. ABD’de böyle bir bağımsızlık ortamı vardır. İsviçre’de de bu böyleyken, Belçika’daki durum farklıdır. Oradaki durum Kıbrıs’takine benzemektedir.

HİRİSTİYAN DEMOKRAT PARTİLER VE POLİTİKA

N.Ö - Bugün dünyada mevcut bulunan hırıstıyan demokrat partiler Vatikan’dan gayri resmî olarak siyasetini sürdürmektedirler. Bu durum Kilise’nin politikaya müdahale ettiği anlamına gelmiyor mu?

P.D - Müdahale sözü hoşuma gitmedi. Kilise işin manevi boyutuyla ilgilenir. Oysa politik nedenlerle; kimi olayların etkisinde olguların gücüyle insanlar aynı din içinde olmalarına rağmen birbirlerine düşman olabilmektedirler. Savaşlarda kapüşen kapüşeni, cizvit cizviti öldürmüş olabilir. Bunu kabul edemiyorum. Sonuç olarak hırıstıyanın hırıstıyanı ve insanın insanı öldürmesini kabul edemem. Politika bir diyaloga, işbirliğine doğru gitmezse ben kilisenin politikaya karışmasına karşıyım! Kilise hep

bireysel iyileri vaaz eder. Bu durum nasıl politikaya girsin; politika toplumsal olgudur.

N.Ö - Belki Augustien bir anlayışla olabilir.

P.D - Politika her ülkeyi kendi hakkını sonuna kadar almaya zorlar. Aşk yoktur, sevgi yoktur politika. Hristiyan - İtalyan (İtalyan Hristiyan Demokrat Partisi) partisini ele alalım. Bu parti hristiyandır ama aynı zamanda İtalyandır da. Bir uyumsuzlukta ne olacak? İtalyan mı, hristiyan mı? Politika belki "civitate terrana"de (Dünya devleti) gerekli, ancak Schumann ve Adenauer gibi insanlarla bir uzlaşmacı yol benimsenmelidir. Örneğin onlar sayesinde artık Almanlar Alsas - Loren'den söz etmediler.

N.Ö - Diğer dinlerde olanlara farklı muamele edildiğinden söz ediyorsunuz. Biliyorsunuz ki bizde 1955'de 6-7 Eylül olayları oldu. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

P.D - Bu olay birçok Rumun ülkeyi terkedişine yol açtı. Fakat daha önce biliyorsunuz varlık vergisi olayı vardı. Esasen bu olay daha önemlidir. 6-7 eylül olayları üzücü olmuştur. Herkesin bundan üzüntü duyduğunu sanıyorum. Hükümetin yaptırdığı söylenmektedir. Olayları daha sonra hükümet kontrol edemedi; kontrolünden çıktı. Kıbrıs sorunu akademik düzeyden sokak düzeyine indi. Bugün de böyle Gazetelere bakıyorsunuz, bir şeyleri tahrik ediyorlar. Doğru değil bu.

TÜRKİYE'DEKİ KATOLİKLER

N.Ö - Hristiyanlar aleyhine olduğunu öne sürdüğünüz olaylara bakarak Türkler memleketlerinde hıristiyanları istemiyorlar diyebilir misiniz?

P.D - Hayır. Fakat eğer ülkelerindeki hıristiyanların varlığı başka devletleri onların iç işlerine müdahale etmeye götürmekte ise, bu durum sizleri rahatsız edebilir. Bunu da anlayışla karşılıyorum. Rumların durumu değişik. Yunanistan Türkiye'ye yakın. Bunlar Türkiye'deki azınlıkları kullanabilirler. Oysa kültür açısından bir çözüme gidilebilir. Ve bu azınlıkların bağımsızlık istekleri yoktur. Kültür etkinliklerine hoşgörü ile bakılabilirse bence tam özgürlükçü ortam yaratılmış olur. Bundan da kimse zarara uğramaz; tam tersine Türkiye'nin dış dünyada prestiji artar. Kaldeliler (keldani) sorununu - isterseniz - ele alalım. Bunlar Ermeni ve Rumlar gibi de değil. Dıştan kimse onları tahrik de edemez. Zaten 7-8 bin kişiler. Bunların örf ve adetlerinde İsa'ya inen bir yol var. İsa'nın dilini konuşmaktadırlar. Bu sadece hıristiyanlık için değil, insanlık için de çok önemli bir durumdur. Bir Kalde merkezi yapılırsa bence Türkiye açısından prestij artırıcı bir şey olur. Bunu diyelim Vatikan Roma veya Paris'te yapsa iyi olmaz ve Türkiye'nin aleyhine olur. Türkiye açısından turist artırıcı birşey de olur. Dünyanın her yerinden insanlar gelerek İsa'nın dilinden yapılan ayini dinler, o kültürü tanır.

Bunun Türkiye’de olması çok daha doğaldır. Ermeniler için aynı şey değil. Bugün diyelim Van’da Ermeniler için böyle bir şey olamaz. Çünkü onların toprak istekleri var. Taraflar henüz yeterli olgunlukta değil. Oysa Hititler açısından bir sorun yok. Bu nedenle Ankara’da Hitit müzesi var. Dış müdahale söz konusu olamaz. Hitit Müzesinin en iyi yeri Ankara’dır, çünkü onlar Türkiye’de yaşadı. Kaldeliler açısından da Hititlerin benzeri bir durum söz konusu olabilir.

N.Ö - Galatasarayda Türk politik ve entellektüel insanlardan kimleri tanıdınız?

P.D - Şükrü bey, Kemal Zeren(*). Ancak onlarla fazla ilişkim olmadı.

N.Ö - Bu dönemdeki Fransız hocalar kimlerdi?

P.D - M. Mantrand, M. Larroumet. Goudman, bir Türk yahudi ile evlenmişti.

N.Ö - Bu dönemde St. Louis’deki göreviniz neydi?

P.D - Süperiyördüm. 1937’denberi Kilise’nin süperiyörüydim, yani başı. Galatasaray’dan sonra oraya giderdim ve çok işim olurdu. Bütün idari yük bendeydi. Seminer yapılırdı. St. Louis resmi bir okuldu. 1942’de kapandı; ama Kaldeli seminaristler vardı, onları eğitirdik. Onlar ayrıca St. Michel ve St. Benoit’ya giderlerdi. Buraya geldiklerinde çok zorluk çekerlerdi, türkçeleri de zayıftı ama genellikle biz Türk okullarına gitmelerini tercih ederdik. Bunların topluma adapte olabilmeleri için çok

(*) Kemal Zeren, tanınmış ressamlarımızdandır. Şükrü Bey, Monsenyör Dubois’nın odasındaki "Besmele"nin hattatıdır.

çalışırdım. Esas işim kilise olduğu için GS diyebilirim ki benim ikinci işimdi. Ders dışında Kilise.

N.Ö - Bu dönemde Vatikan ve Fransız hükümeti ile ilişkileriniz nasıldı?

P.D - Fransa her zaman Fransız okullarına ve St. Louis'ye yardım etmiştir. Ancak St. Louis'de öğrenci azalınca okulun büyük bir bölümünü Fransız okuluna devrettik. Fransızlar açısından 12-13 Kaldeli önemli değildi. Vatikan soruna uluslararası açıdan bakarken, Fransızlar işi ulusal açıdan ele alıyorlardı.

N.Ö - Şimdi göreviniz çok önemli. Siz ne zamandan itibaren Vatikan'ın gözünde önemli olmaya başladınız?

P.D - Vatikan her zaman iyi bilgi almaktadır. İyi çalıştığımı, iyi vaaz verdiğimi biliyorlardı. Bu göreve seçilirken daha önceki Evek ve diğer dini ileri gelenler beni tavsiye etmişti.

N.Ö - Père Pasty ile aranızda bu konuda bir sürtüşme olduğunu duymuştum.

P.D - Père Pasty de iyi vaizdi, aktifti. Onu da Vatikan düşünmüştü. Türkçe, İtalyanca bilmem önemli faktörlerdi. Bir Evekin İtalyanca bilmemesi mümkün olamaz. Almanca da biliyorum.

N.Ö - Bunlar insan olarak, dinsel yaşam içinde dahi bir mücadele ortamının varlığına kanıt oluşturmakta.

P.D - Dinsel alanda Vatikan daha fazla kapasiteli olanı seçmeyi tercih eder. Pasty ile aramda büyük sorunlar olmamıştır.

İLGİNÇ BİR MEZHEP: KARMEİİTLİK

N.Ö - Biraz Karmelitler hakkında konuşalım izinle. İstanbul'da Sinema Günleri çerçevesi içinde Therèsa adlı filmde karmelitlerin yaşamı ele alınmış ve onda deniliyor ki Türkiye'de bir karmelit manastırı vardı. Siz buna ne diyorsunuz?

P.D - Evet vardı. 100 yıl önce Feriköy taraflarında kurulmuştu. Daha sonra Kadıköy'e Cizvit papazlarının yan tarafındaki binaya geçmiş; bugün Anadolu lisesinin bulunduğu yere. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Almanlar ve Fransızlar gidip geliyorlardı. Karmelitsörler para sıkıntısı çekmeleri yüzünden deniz kenarındaki binayı Tötonya'ya kiraya verdiler. Tötonya'dakiler burada deniz banyosu falan yapmaktaydılar. Bazı kimseler bunların gece vakti deniz kanalıyla casusluk yaptıklarını iddia ettiler. Bunun üzerine bir dava açıldı. Karmelitler de bu arada Tötonya ile olan kontratlarını 1943'te feshettiler. (Tötonya, Alman kulübü. Bu kulüp bir kültür kulübüdür ve bugün de Yüksek Kaldırım'da mevcuttur. Ünion Fransez, Casa d'Italia gibi.)

Dava sırasında yargıç taşınmazın tapusunu istedi. Tabii o zamanlar Kiliseye ait taşınmaz mallar tam anlamıyla düzgünce yöntemine uygun bir şekilde tapuya tescil edilmemişti. Tötonya da kendilerini oradan çıkaranın Karmelitler olmadığını, Fransız Hükümeti olduğunu iddia edince, yargıcın tapunun kime ait olduğunu görmesi doğaldı. Tapu

düzenli olmadığından taşınmaz Hazinesinin kabul edildi. Sonuçta Karmelitler de yersiz kaldıklarından Türkiye'yi terketmek zorunda kaldılar. Karmelitler, tamamıyla içe dönüktürler ve kendi dışlarına çıkmazlar. Kuvana girdiklerinde artık bir daha dışarı çıkmazlar. İbadetten başka işleri yoktur. Bu mezhep St. Therèse tarafından kurulmuştur. Saint Jean da la Croix da mezhebin kurucuları arasındadır. Manastırda yaşayan karmelitler ibadet dışında resim, süsleme, ikon yapma gibi şeylerle uğraşırlar. Çileli bir yaşam sürerler. Onlarla görüşülmez, eğer konuşmak istenirse bir perde arkasından konuşulur.

Böyle kontamplatif düzen hristiyan dini içinde mevcuttur. Kendilerini tamamıyla Tanrı'ya adanmışlar ve böylece ibadetle dünyaya yardımcı olduklarını sanırlar. Manastıra girdiklerinden itibaren yeni bir yaşama, bir "evlenmeye girerler". Manastıra gelirken, gelinlikle oraya babası götürür. Oraya geldiğinde gelinlik çıkarılır, saçlar kesilir ve Karmelit elbisesi giydirilir. Artık dünyada öldüğü kabul edilir ve yeni yaşama geçtiği söylenir. Bazen giriş töreni de yapılmaktadır. Geçenlerdeki söyleşimizde bana, neden din adamlarının isim değiştirdiklerini sormuştunuz; aşağı yukarı aynı perspektiften dolayıdır. Bu dünyada ölmekte ve yeni dünyaya girilmektedir.

14

1960 ların TÜRKİYESİ

N.Ö - Evet. Gelelim tekrar Türkiye'ye. 1960'lar-daydık. 1960 ihtilali hakkında ne diyebilirsiniz?

P.D - Size daha önce söyledim. Politika beni pek ilgilendirmedir. Bana göre politika dünyanın birliği ve reformların gerçekleştirilebilmesi açısından yararlı olamaz. Başka güçler; örneğin bilim, sanat, din ancak birlik ve gelişme sağlayabilir. Bu nedenle ben genelde sanat, bilim ve evrensel dinlerle ilgili çalışmalar yaptım; bunlarla ilgilendim. Politikacılar ne kadar iyiniyetli olurlarsa olsunlar son tahlilde bir takım bölünmelere yol açabilmektedirler. Ancak Birleşmiş Milletler Örgütü gibi kurumların yararı vardır. Birlik ancak ülkelerüstü bir anlayışla gerçekleşebilir. Dinin ülkesi yoktur, evrenseldir.

Politik açıdan bence aşırı sol ile, aşırı sağ arasındaki siyasal partiler, yani orta sağ ve orta sol arasında aynı şeylerdir.

N.Ö - Pekâlâ, bu durumda o dönemlerin bilimsel, sanatsal ve dinsel faaliyetlerinden söz edelim. Dinsel faaliyet olarak da sizin çok objektif olduğunuzu biz öğrenciler görmüştük. Hiç bir zaman sizin din adamı kimliğiniz ortaya çıkmıyordu. Sartre'ı, "Les Mots"yu okuyordunuz."

P.D - Felsefe de insanları birleştirmek açısından önemli bir bilimdir. Birlik ve beraberlik elitler-

le gerçekleşebilir. Yani yöneten, etkili olanlarla. Dünyanın geleceği için yönetenlerle temasa geçmek; bu bağlamda yönetilenlerle temasa geçmekten daha yararlıdır. Halk her zaman elitler tarafından bazı yönlelere sevk edilir. O halde Galatasaray gibi elitler yetiştiren bir müessesede çalışmak daha önemlidir. Eğer Türk yönetiminde etkisi olmayacak kişilerle temasa geçseydim, bu benim için boşuna vakit kaybı olurdu. Orta sınıfla temas kolay da olurdu. Oysa yönetecek olanlarla temasa geçmek beni daha fazla ilgilendirmiştir. Böylelikle insanları yönetenler arasında bir birlik ve beraberlik kurulursa, geniş insan kitlelerinin mutsuzluklarının kaldırılmasında bence çok daha etkili bir çalışma yapılmış olur. Silahsızlanma için para harcamak ne işe yarar, insanlar arası kardeşlik, birlik ve beraberlik düşüncelerinin yaygınlaştırılması çok daha yararlı ve etkin bir çabadır.

o15 _____ VAROLUŞÇULUK VE PAPAZ

N.Ö - Siz bize çoğu zaman varoluşçuluktan söz etmiştiniz, neden? Oysa varoluşçuluk din karşısında olumsuz bir tutumu belirler.

P.D - Güncel bir konudur. Varoluşçuluk bugünlerde modasını yitirse de gençlere hitabetmekte ve bazı konulara cevap vermektedir. Manevî gıdayı güncel bir yaklaşımla birlikte vermek daha yararlıdır. Bir atasözü vardır "Susamayan oşek su içmez."

En iyi ideali bile, güncel duygulara hitabetmeden ortaya koyarsanız boşuna zaman yitirmiş olursunuz. Evet varoluşçuluk ate (tanrı tanımaz) bir akımdır, fakat G. Marcel vs'nin temsil ettiği başka tür, hristiyan varoluşçuluklar da mevcut. Heidegger, E. Mounier. Varoluşçuluğun özü "tanrı varsa, insan özgür değildir". Bu Tanrı anlayışı insanları belli düşünceye yöneltmiştir. İnsanları demek istiyorum. İnanan kişi bu durumda ne yapacaktı? Bu, fatalizmi (yazgıcılığı) benimseyen dinlere haklılık veriyordu. Varoluşçuluk bu durumda Tanrı'yı daha iyi tanımamıza yardımcı olmuştur. Bizler aynı Tanrı'ya inansak da, kendi kavramlarımızla, onun hakkında kendi izafelerimizle (yakıştırmalarımızla) ona ulaşmaktayız. Varoluşçulukta kuramsal olarak insan kendi değerlerini kendi yaratmaktadır. Özgürdür, o iyi ve kötü'yü belirler. Fakat varoluşçular, uygulamada herkesin kötü dediğine hiçbir zaman iyi dememişlerdir. Tek dedikleri eğer istersek, iyiyi kötü kabul edebileceğimizdir. Fakat bunu hiç yapmazlar. Bu demektir ki: demek ki bir kurallar zinciri var ve onlar yani varoluşçular da bu kurallara uymaktadırlar. Zaten değer olmadan özgürlük de olmaz. Bu özgürlük neye yarar? Özgürlük bir seçme özgürlüğüdür, istediğini yapma özgürlüğü değil.

N.Ö - Pekiyi bu varoluşçular da bir seçme özgürlüğünü savunduklarına göre her türlü seçimi yapabilirler mi?

P.D - İlke olarak evet. Fakat olgu olarak her zaman insana, değerlere saygılı olmuşlardır. Birinin özgürlüğünün diğerinin özgürlüğü ile sınır oluşturduğunu söylerler. "Sana yapılmasını istemediğin

şeyi sen de başkasına yapma" kuralını onlar da uygulama içinde benimsemiş durumdadırlar. Bu ah-lâksal bir kuraldır ve salt özgürlük anlayışından uzak bir kuraldır. Onlarla konuşurken sistemlerinin temelinde bir çelişkinin olduğunu her zaman görmüşümdür. İnsan kendi kendini yaratmayı bilemez. Belli yapılarda bu dünyaya gelmiştir, insan bir melek değildir. Erkek kadın değildir. Bunlar daha baştan yapılan belirlemelerdir. Bizdeki birikime bağlıdır özgürlük.

MARKSİZM VE PAPAZ

N.Ö - Varoluşçuluk bireyci bir felsefeyken, Sartre'ın son yıllarda marksistlerle yaptığı işbirliğini nasıl yorumlamaktasınız?

P.D - O, marksizmde kapitalist toplumun, kastların, sosyal ayrıcalıkların yıkım yöntemini gördü. Eşitlik ilkesinin maksizmle gerçekleşebileceğini sandı. Bu ona cazip geldi. Marksizm bir sürekli devrim gibi ortaya çıkar. Bu sürekli devrim, sürekli yenilenmeyi öngördüğünden caziptir. Bireyin sürekli yenilenmesi ilkesi de pekâlâ bireycilikle bağdaşabilir.

Marksizm, komünizm eğer uygulanabilirliği olsa iyi bir sistem, hatta en iyi sistem de olabilir. Ancak o bir ütopyadır. Aynı şeyi varoluşçuluk için de söyleyebiliriz. Eğer insan tam özgür ve eşit olsaydı çok iyi olurdu kuşkusuz; ama o dahi bir ütopyadır.

o16— DİNSEL TEMSİLCİLİK GÖREVİNİN NİTELİĞİ

N.Ö - Şimdi isterseniz buraya viker apostolik olarak atanmanız olayına tekrar geçelim. Hangi tarihte öğretmenlikten emekli olup buraya tayin edildiniz?

P.D - 65 yaşında emekli oldum. Yani 1971 yılında. Buna karşın Fransız okulunda ders vermeye devam ettim. Felsefe okutuyordum; okul, kilise'nin yanındaydı. Sınıflar azdı. Öğrenciler Fransızca'yı iyi biliyorlardı. Oraya bazı GS Lisesi hocaları da geliyorlardı. Kimi Fransız ailelerle de kontakt kurmaya başlamıştım. Orada daha rahat bir ortam içindeydim. Öğrenciler felsefeye daha meraklıydılar. Sık sık benimle felsefi ve politik konularda tartışıyorlardı. GS'da bu pek olmazdı. 1971 - 74 yılları arasında buradaydım. 1974'ün sonunda buraya atamam çıktı. Birini aradıklarını biliyordum. Sonunda 1974'te bana teklifte bulundular. Kabul ettim. Buraya yapılan atamam ocak 1975'te Romano'da da yayınlandı.

TÜRKİYE-VATIKAN İLİŞKİLERİ

N.Ö - Sizden önce o görevde kim vardı?

P.D - Benden önce durum değişti. Nonce (Diplomatik Temsilci) benim selefimdi. Türkiye ile Vatikan arasındaki ilişkilerde askıda kalan konular Osmanlı Devletinden bu yana mevcuttur. Burası 1960 larda açıldı. İki devlet arasında diplomatik ilişkiler hiç yoktu. Osmanlılar Fransız sefaretı aracılığıyla ilişkiler kurmaktaydı. Jean XXIII'ün etkisiyle 1960'lara doğru, direkt ilişkiler kuruldu. Vatikan için böyle ülkelerde bir temsilci bulunurdu ve bu da Evek düzeyindeydi. Buna Delege Apostolik denirdi. Osmanlı Devletinden beri, yani çok eskilere dayanmaktadır. Bir Delege Apostolik vardı. Delege Apostolik, Saint Siege'le (Vatikan) o ülkedeki Evekler arasındaki ilişkiyi sürdürmekte idi. Nonce ise hükümet ve Eveklerle olan münasebetleri sürdürdü.

İstanbul'da çok katolik olduğu için Delege burada bulunurdu. Bu delege katolik latinlerin işlerini de idare ederdi.

N.Ö - Vicériat ne demektir?

P.D - Vicériat (vikerya) demek Katoliklerin çok olmadığı ve normal katolik hiyerarşisinin kurulamayacağı ülkelerin bulunduğu topraklardır. Viker, Papanın temsilcisidir.

Evet. Devam edelim. Türkiye ile Vatikan arasında ilişkiler başlayınca Delege Apostolik Nonce oldu. Ve Ankara'ya gitmesi gerekiyordu. Nonce Katoliklerin dinsel yanlarıyla pek ilgilenmez, daha fazla diplomatik işlerle uğraşır. Evекlerle hükümet arasındaki ilişkiyi sürdürür. Buraya bir kişinin atanması gerekiyordu. Böyle bir yer için Türk Hükümetinin örtülü onayına gereksinim vardı. Biliyoruz ki Türk Hükümeti atamayla gelen Evек'leri kabul etmez. Seçim ister. Dış güç tarafından atanan Evек'i kabul etmez ve Evек'in aynı zamanda Türk vatandaş olması da gerekir. Latin'ler Osmanlılar zamanından beri yabancı kabul edilirler. Ben iyi tanınıyordum, bu yüzden bana itiraz edilmeyeceği anlaşıldı. Bana gelinceye kadar Nonce Ankara'dan da Vicéariat'ı (vikerya) idare ediyordu. Beni Türk Hükümeti kabul etti.

N.Ö - Sizin için Türkiye'deki ilk Vicaire Apostolique diyebilir miyim?

P.D - Daha önce, Osmanlılar zamanında da vardı. Cumhuriyet Dönemi için evet diyebilirim. Diyebilirsiniz ki ben Monseigneur Roncaldi'nin yarı halefiyim. (RONCALDI PAPA JEAN XXIII.) Roncaldi 1945'te Nonce; 1958'de de Papa oldu. (1963'e kadar). Türkiye'de 10 yıl bulundu. Kendisiyle çok ilişkimiz oldu. Ben onun katolik cemaatinin administratörü olarak halefiyim, delege apostolik olarak değil.

Bu sırada benim Evек olarak ordinasyonum sorunu ortaya çıktı. Beni Türkiye'de Evек yapmış olsalardı bazı gazetelerin ve belki de Türk Hükümetinin hoşuna gitmeyebilirdi. Blois'da Evек yapıldım,

seremoni orada oldu. Katedral'in yönetimini aldım. Rezidans sorun oldu. Türkiye'de yeni bir şey yapılınca dikkat etmek gerekir. Oturmuş şeylere Hükümet itiraz etmez, ama yeniliklerde dikkatli olmak gerekir. Evek olarak Saint Louis'de kalamazdım. Nonciature'de de olamazdı. Burası bir okuldu, ama boştu. Burası içten örtülü bir şekilde yeniden düzenlendi. Türk protokolü açısından ben "İstanbul'da Vatikan Temsilcisiyim" yani, Vicaire Apostolique değil. Aslında bizim açımızdan bu doğru değil. Türk Hükümeti beni bir nevi Konsolos olarak kabul etmektedir. Ben Türk Hükümeti nezdinde İstanbul Evek'i de değilim.

Ben bütün Türk katolik latin'lerin Evek'iyim. Yalnız İzmir'de bir başka Evek latin var. Latin olmayan katolikler de benim dışımda. Türkiye'de 17.000 Katolik var; 6.000'i katolik latin. 1000'i İzmir'de; gerisi, yani 5.000'i bana ait. Bunların yarısı İstanbul'da, gerisi Ankara, Adana ve İskenderin'da. Kalde'liler başka.

Kaldeliler çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye'den ayrılmaktadırlar. Güney Doğu Anadolu'da 4-5 köyde 4000-5000 Keldani (kaldeli) vardır. Ağaların arasındaki sürtüşme başka boyutlara ulaştı. Bundan da Keldaniler rahatsız. Terör olayları da kötü. Şimdi Keldaniler artık oraları terkederek Fransa ve başka ülkelere gitmektedirler. Bu durum onlar ve Türkiye için üzücü; çünkü Keldaniler tarihsel açıdan önemli bir gruptur.

N.Ö - Gelelim sizin atanmanız konusuna.

P.D - Fransız okulunda Mayıs ayına kadar derslerimi bitirdim ve buraya gelerek çalışmalara başladım.

Türk Hükümeti ile ilişkilerim yoktu. Zaten ben bir tür diplomat olarak kabul edildiğim hallerde dahi bunu benimsemedim. Ben dini temsilciyim, diplomatik pasaportum yok. Valiyle ilişki kuramam ama İstanbul Müftüsü ile kurabilirim.

N.Ö - Ancak vali ve kumandanlar davetlere geliyorlar.

P.D - Onları Nonce çağırıyor. Türk Hükümeti beni diplomatik temsilci olarak kabul eder bir görünüm içinde. Ancak ben diplomat değilim, dini temsilciyim. İşte bu dini temsilciliği Türk Hükümeti kabul etmemektedir. Ama durumu idare ediyorlar.

Benim işim dinsel idari yönetimdir. Vatikanla olan ilişkilerim bile Nonciature (Ankaradaki Sefaret) yani sefir aracılığıyla olur.

N.Ö - Siz Vatikan'da çok tanınmaktasınız.

P.D - Buraya bakan "Sacr   Congr  gation pour les Eglises Orientales" adlı bir bakanlık Türkiye ile ilgilenir. Bu Congr  gation'da tanınırım.

N.Ö - Daha başka bir çok yerde, üniversitelerde falan ismen tanınıyorsunuz. Papa'nın da sizi bilmesi gerekir; çünkü o buraya geldi.

P.D - Papa ile başbaşa konu  madı  m tek yer Türkiye. Birlikte yemekler yedik, ama hiç başbaşa kalmadık. Birlikte ayin de yönettik.

N.Ö - Papa'nın Türkiye'ye gelmesindeki amaç neydi? Ziyaret ettiği ilk müslüman devlet (Türkiye) olduğu için soruyorum.

P.D - Patriarche Eucoem  nique'e (Kiliseleri Birleştirme   abasını Yürütme   rg  t  ) ziyaret etmek istiyordu.

PAPA İLE AĞCA OLAYI

N.Ö - Papa'ya olan suikast girişiminde Türk aşırı sağının rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? Ağca sağ bir teröristti. Ancak komünistlerin de rolü olduğu söyleniyor. Ağca'nın Türkiye'ye geldiğinde de Papa'yı öldürmek istediği bilinmekte. Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?

P.D. - Ağca aşırı sağdan destek görmüştür. Sonrası karışık. Yani Türkiye'de aşırı sağ onu desteklemiş, tahrik etmiş ve Türkiye'den kaçırmıştır. Sonra Bulgarlarla işbirliği yaptığı söyleniyor. Ağca, çok garip biri, bir mitoman, yalancı. İtalyan polisi yalanlarını ortaya koydu. Birileri suikast olayında ona yardım etti, ama kim? Niyeti ne? Bilinmiyor. Birileri onu kullandı. "Bir gün Papa'yı öldürecekim." demiştir. Onun bu dengesiz halini gören birileri de onu bu amaçla kullanmış olabilirler. Ben daha ziyade Rusya'nın onu kullandığını sanıyorum. Polonya meselesi yüzünden. Ama Papa ölseydi, Rusya'nın işine gelir miydi o da ayrı bir sorun. Büyük bir komplo olmayabilir de. Aslında Ruslar'ın da böyle bir şey yapması pek inandırıcı değil.

PAPA VE DİĞER DİNLER

N.Ö - Papa için çok tutucu olduğu söyleniyor.

P.D - Bazı konularda evet. Ama tutuculuk ne demek? Bazı konularda örneğin papazların bekâr olmalarında, boşanmada, çocuk aldırmada, doğum kontrolünde çok ciddi. Başka konularda, örneğin Kilise'nin diğer dinlerle ilişki kurmasında çok açık. Şimdiye kadar hiçbir papa bu kadar açık olmamıştır. Bu bağlamda Kilise tarafından çok eleştirilmektedir. "Kilise dışında esenlik yoktur" anlayışını Papa bütünüyle değiştirdi. Başka türlü inananlara da saygı gösterilmesinin gereğini vurguladı. Her dinde Tanrı'dan gelen bir şey bilinebilir diyor. Değişik dinlerin nedenini tarihsel olaylara bağlıyor. Tek tanrılı dönemlerdeki yollarla Tanrı'ya ulaşılacağını belirtiyor.

Papa Kilise'ye girmeden önce aktör ve rejisördü. Bu döneme ait bir piyesini bir sinemacı senaryo yapıp filme dökmek istedi. Papa buna "evet" dedi. Bu da onun açıklığını gösterir. Görüyorsunuz ben bile bazı konularda tereddüt ediyorum. Bu piyes seks olayının önemi üzerinde durmaktadır. Zaten ona göre seks, insanı gerçek, manevi sevgiye götürmektedir. Aile, maddi hazlara, manevi hazlara ve iyiye götürür insanı diyor. Kadına büyük saygı duyar.

N.● - Peki bu durumda nasıl oluyor da papazla-

rın evlenmesine karşı çıkıyor?

P.D - O, kadınların kilise yönetimi içinde olmasını pek istemiyor tabii. Papazların evliliğine de bu yüzden karşı.

N.Ö - Pekiye seksüalitenin Kilise içinde problem olduğunu biliyoruz.

P.D. - Onun için kadın, Ortaçağ şövalyesinin prensesidir. Jenitalite ile seksüalite'yi ayırdediyor.

N.Ö - Sizin papa'nın düşünceleri ile uyum içinde olduğunuzu anlıyorum. Evlilik konusunda da papa ile aynı görüşte misiniz?

P.D - Zorla bir şey olmaz. Buna evet diyebilirim.

DİPLOMATİK İLİŞKİLERİ

N.Ö - Siz Türk Hükümeti nezdinde diplomat görünüyorsunuz ama aslında dini temsilcisiniz. Pekiye Türkiye'deki yabancı diplomatlarla aranız nasıl? Biraz da bu ilişkilerden söz eder misiniz?

P.D - Güncel bir sorun var. Almanya ve Fransa'ya iltica etmek isteyen bir çok insanlar var. Bunlar diyorlar ki biz Türkiye'de baskı altındayız. Yaşamlarının, onurlarının tehlike altında olduğunu öne sürüyorlar. Özellikle Doğu'da mal ve can güvenliklerinin olmadığını iddia ediyorlar. Böylelikle bunlar mülteci statüsünü kazanabiliyorlar. Bu hükümetler, böyle kişilerin çıkması durumunda, konso-

losları aracılığı ile bilgi edinmek istiyorlar. Bu durumlarda da konsoloslar hristiyanların durumu hakkında benden bilgi istiyorlar.

Vatikan, hristiyanların Türkiye'den ayrılmalarını istemiyor. Öte yandan anlatılan olaylar da bir hayli abartılmış durumda. Son yıllara kadar pek o denli önemli sorunlar yoktu. Son yıllarda "bölücülerin" ortaya çıkması ile Doğu'da yaşam doğallıkla biraz zorlaştı. Bu insanlar dışarıya göçmek için tüm mallarını satıyorlar. Ve zor durumda kalıyorlar. Bu durumda biz konsolosluklara ne diyeceğimizi şaşırtıyoruz. Çünkü bunlar iade edildikleri takdirde burada yapabilecekleri pek bir şey yok. Eğer durum iyidir dersek başlarına bu gelebilir. Diplomatik düzeyde, düşünülen her şey söylenemiyor. Bu problem-den dolayı epeyce rahatsız olduğumu ifade etmeliyim.

Batıya göçenler Türkiye'deki durumdan çok şikâyetçi oluyorlar. Oysa bu doğru değil. Zorda kaldıklarından oluyor. Ama iddiaları tüm olarak doğru değil. Mülteci statüsüne sahip olabilmek için akıllarına geleni söylüyorlar. Bu gerçekleri konsoloslara ifade etmeye çalışıyorum. Bu durumu Nonce'a da aktarıyorum. Diplomatik kaygılarımla, pastoral kaygılarım arasında, gördüğünüz gibi zaman zaman uyuşmazlık çıkabiliyor.

N.Ö - Tanıdığın diplomatlar arasında Türkiye ile ilgilenenler hangileri?

P.D - M. Rouillon örneğin. Diplomatlarla ilgiler seleflerinin ilgilerinin bir devamı olarak çıkabiliyor. Ve Türkiye'de kaldıkları sürece bu ilgi daha da artıyor. Ancak Türkiye'de fazla kalamıyorlar.

Tam Türkiye'yi anlamaya başladıkları sırada başka yere atamaları çıkıyor. Ayrıca bu diplomatlar kuşkusuz kendi hükümetlerinin direktifleri altında hareket ediyorlar. Bugünkü Fransız Dışişleri Bakanı, Başbakan Türkiye ile çok yakından ilgili. Daha öncekiler böyle değillerdi. Bugünkü Cumhurbaşkanı da (Mitterand) pek fazla ilgili değil. Giscard Yunanlılarla çok yakın ilişki halinde idi.

o17

TÜRK-FRANSIZ İLİŞKİLERİ

N.Ö - Bana göre Türkiye'de demokrasinin sürekliliği açısından, Türkiye'nin Fransa ile ilişkilerini sıkı bir şekilde sürdürmesi gerekiyor. Siz ne diyorsunuz?

P.D - İlke olarak evet. Özellikle kültürel açıdan. Ama dünyada en önemli ilişkiler ekonomik ilişkiler olarak ortaya çıkıyor. Türkiye üzerinde etkili olmak isteyen Fransızlar ne felsefeci, ne de kültür adamı; daha çok tüccarlar ve sanayiciler. Zaten artık Fransa eskisi gibi düşünceler ihracatçısı değil. Eskiden fransızca gazete, dergi ve kitaplar dünyada büyük bir yoğunluk içinde satılırlardı. Şimdi insanlar artık elektronik ile ilgili. Gittiğim, gezdiğim evlerde büyük çoğunlukla herkeste tüm elektronik donanım var; ama kütüphaneye seyrek raslıyorum. Artık kitap okunmuyor, Fransızlar da kitap okumuyor. Belki romanı okuyorlar ama; ciddi bir tarih, politika kitabı, sosyoloji ve felsefeye ilişkin şeyler çok

az okunuyor. Barış için de kültür gerekli. Denilir ki ekonomik sorunlar çözümlendiğinde barış kurulur. Bir ölçüde doğru. Ama insanların yüreğini değiştirmek gerekir. Bu da sanat, felsefe ve kültürle olur. Zihniyet değişmedikçe barış kurulamaz. Bu anlayış politik programlar içinde çok az yer tutmaktadır.

Bazı toplantılara katıldım, paranın alış gücünün düştüğünden, emeklilik maaşının azlığından söz edilmekte ama, düşüncelerden, felsefeden hiç söz açılmamaktadır. Bu da Türkiye'de Fransızcanın ve Fransız kültürünün geriye saymasında önemli bir etmendir.

N.Ö - Acaba Anglo-saksonlaşmanın etkisi var mı?

P.D - Evet, evet. Ayrıca bazı tür edebi akımlar, "yeni roman", "yeni şiir" gibi. Bunlar oldukça garip. Klasik Fransız edebiyatını izleyenler için, V. Hugo'ları, A. de Musset'leri tanıyanlar için bunlar garip bir görünüm veriyor. Yeni şiirde ne uyum var, ne de derin bir fikir.

TÜRKİYE'DEKİ YAŞAMI

N.Ö - Buradaki olağan yaşamınızı anlatır mısınız?

P.D - Sabahları konuklarımı kabul ederim. Randevulu olarak din adamlarını, papazları, rahibeleri, bazen de konsolosları kabul ederim. Laikleri çok seyrek kabul ederim. Onların kendi yörelerin-

deki din adamları ile temasları daha yerindedir. Çok önemli bir sorun olursa kabul ederim. Papazların, rahibelerin çeşitli sorunları olabiliyor. Müminler, idare ile vs.

Öğleden sonra vaazları hazırlarım, kitap okurum.

N.Ö - Neler okuyorsunuz? Roman var mı?

P.D - Çok az roman okuyorum. Dergileri okuyorum. Le monde, L'Observatore Romano. Gazetelerden: Paris Match, Famille Chretienne, Günaydın. Bazı almanca, ingilizce dergiler.

N.Ö - Güncel felsefe ve edebiyat akımlarını izleyebiliyor musunuz?

P.D - Hayır, idari görev beni büyük ölçüde meşgul etmekte. Eskiden felsefi sorunları izlemekteydim. Felsefe bocası olmam da bunu zaten gerektiriyordu. Şimdi çok zor. Saint Siège benden çok doküman ve çok rapor istiyor. Başka sorunlar da var. Müslüman - Hristiyan diyalogu, adalet için mücadele gibi sorunlar. Artık bu alanlara yöneldim. Papanın söylevlerinde ortaya attığı sorunlara eğilmem gerekiyor.

N.Ö - Saat kaçta kalkıyorsunuz?

P.D - 6.30'da kalkıyorum. 8.30'a kadar dua ediyorum. 8.30'da kahvaltımı yapıyorum. 9.30'da çalışmaya başlıyorum. 13.00'de öğle yemeğini yiyorum. 19.30'da akşam yemeğini. 23.00'de yatıyorum. Akşamları biraz televizyon seyrettiğim oluyor. France International'i dinliyorum. Türk radyosunu pek dinleyemiyorum, çünkü akşamları haberleri TV'den izliyorum.

N.Ö - Bazen davetlere ve ailelere yemeğe gidiyorsunuz galiba.

P.D - Ailelere çok az gidiyorum. Öğle yemeklerini tercih ediyorum. Bu da daha ziyade dinsel mekânlarda, manastır gibi yerlerde yemek yemek şeklinde oluyor. St. Antoine, La Paix gibi. Bir başlasam arkasından çok davet gelecek. Bu işin önemli olduğunu da sanmıyorum. Dinsel yerlerde tabii önemi var. Çeşitli sorunları da tartışıyoruz. Kilisenin çağdaşlaşması, diğer dinlerle, ortodokslarla ilişkiler sorunu gibi.

N.Ö - Pazar günleri ne yapıyorsunuz?

P.D - Bir kilisede ayin yönetiyorum. Bu genellikle değişik yerlerde oluyor. Büyük günlerde Katedralde (Saint Esprit'de) ayin yönetiyorum.

NOEL VE MÜSLÜMANLAR

N.Ö - Noel'de, St. Antoine'a müslüman Türklerden çok insan geliyor. Buna ne diyorsunuz?

P.D - Daha ziyade müslümanlar için Noel bir folklorik bayram. Müzik ve özel seremoni, Noel Baba, Demre olayı ilginç geliyor. Oraya giden insanlar, dinle pek ilgileri olan kişiler değil. Bu Noel için böyle, ama salı günleri St. Antoine'a gelerek mum diken, dua eden çok müslüman var. Bunların geliş nedeni başka. Bunlar St. Antoine'a geldikleri zaman oradaki deftere bir şeyler yazıyorlar. Geliş ne-

denlerini, dileklerini yazıyorlar. Bu insanlar St. Antoine'a dua edip yalvarmıyorlar, Tanrı'ya dua edip yalvarıyorlar. Onlara göre belki de St. Antoine bir evliya. Telli baba gibi. Bunlar salı günleri geliyor, bunun nedenini bilmiyorum. Bir de 13 Haziran'da gelenler var ki, 13 Haziran St. Antoine günüdür. Bir dilekle geliyorlar ve dilek defterinde şükran yazılarını okuyorum. Bunlar hristiyan olmak isteyen kişiler değil. Bu daha da önemli.

Papa, Assis'de nasıl çeşitli dinden olanların dualarını yönetmişti. Burada da aynı şey var. Bu insanlar oldukça basit insanlar. Bu salı ziyaretlerini hiç aksatmayanlar var. Bu durumu eleştiren bizim cemaatten de insanlar var. Sanıyorum buraya gelenler sadece manevi açıdan değil, maddi açıdan da bir şeyler buluyorlar ki geliyorlar.

N.Ö - Bazı Türk hoca ve müftülerini tanıdınız. Bunlar arasında düzey farklılıkları var mı?

P.D - Son yıllarda çok değerli, düzeyleri çok yüksek insanlar tanıdım. Örneğin İstanbul Müftüsü böyle biri. Vatikan her yıl Şeker Bayramı mesajı gönderiyor. Ben onu götürmeyle görevliyim. İstanbul Müftüsü bir çok kez hristiyan hacıları kabul edip, çok güzel sözler etmiştir.

Ona göre hristiyanlık bozulmuştur, ama diyaloga açıktır. Oturup bir arada rahatlıkla konuşabiliyoruz.

o18 HİRİSTİYAN-MÜSLÜMAN DİYALOĞU

N.Ö - Hıristiyan - Müslüman diyalogunu açar mısınız?

P.D - Kuran'a göre İsa Tanrı'nın kelimidir. Kelam burada aslında Le "verbe", yani laf anlamına gelir. Bu nedenle her din kendi bağlamı içinde ele alınmalı, karşıt durumlar ortaya çıkarılmalı ve ondan sonra "biz böyleyiz, siz de şöylesiniz ama aynı Tanrı'ya ulaşmak istiyoruz" demeliyiz. İki dini birleştirmeye gitmenin gereği yok. Örneğin sizler için de bizim için de İsa peygamberdir. Ama bize göre diğer peygamberler gibi değildir. Oysa Kur'an' a göre o da diğer peygamberler gibidir.

N.Ö - Sanmıyorum, daha önemli bir yeri var. Diğerlerinden daha önemli.

P.D - Aslında her ikisi de aynı şeydir demek yanlış. Karşıtlıkları göstermek suretiyle bir arada olunabilir. İslam ve hıristiyanlık iki değişik dindir. Tıpkı Aristo ve Platon gibi. Aristo da, Platon da aynı şeyi belki sonunda söylüyorlar ama birbirinden değişik iki yolda hareket etmek suretiyle.

Bakın Kur'an ve hıristiyan kitaplardaki inspiration (vahiy) aynı şey değildir. Kur'an dikte edilmiştir. Ötekilerinde ise esinlenme (ilham alma) vardır. Bu nedenle İncil'i yazanlardan her biri onu kendi

tarzına uygun bir şekilde kaleme almıştır. Bu nedenle biri St. Mathieu'ye göre, diğeri St. Marc'a göre'dir. İncil dikte edilmemiştir. Herkes kendi kişiliğine, hitabettiği topluma göre yazmıştır. Şimdi verdiğim bir vaazla 50 yıl önce verdiğim vaaz aynı olmaz. Stil değişmiştir, ben değiştim, cemaat de değişiktir.

Biz böyle düşünüyoruz, yani gelişimden yanayız. Değişimlere göre değişikliklerin olabileceğini söylüyoruz. Oysa şimdiye kadar tanıdığım inançlı müslümanlar içinde İslam'ın gelişme süreci içinde olmasını savunanına rastlamadım. Ya çok fundamentalisttirler (köktenci); Peygamberden sonra hiç bir şey değişmez, kimsenin ona ders verecek durumu yoktur, diyorlar bunlar. Ya da bunların dışında agnostiktirler (bilinemezcidirler). Sizin durumunuza pek rastlamıyorum.

SAİNT BERNABE İNCİLİ

N.Ö - Bana daha önce St. Bernabé İncil'inden söz etmişsiniz. Başka İncil'lerde de Paraklitos-parakletos'tan yani Ahmet, Muhammet Hamdeden'in geleceğinden söz edilmektedir şeklinde bir konuşmamız olmuştur.

P.D - Bunun bence çok önemi yok. Müslüman yorumculara göre İsa, Muhammed'in gelişini müjdelemiştir.

İsa İncil'de sizin bu halinizde ben tüm gerçekle-

ri söyleyemem demektedir. Fakat ben Gökyüzünde, Baba'mın yanında olduğumda size birini göndereceğim ve o size bütün gerçekleri anlatacak. Bir çok müslümana göre, yahudilerin İsa'ya yaptığını şimdi hristiyanlar Muhammed'e yapmaktadır. İsa bu gelişe açıkça söylemiştir, fakat kilise bunu kabul etmemiştir.

İncil'in yunanca yazımında İsa, PARAKLİTOS'un geleceğini söylemektedir. Consolateur (teselli verici) demektir yunanca. Hristiyan yorumculara göre ise bu Kutsal Ruh'tur. "Pancote" gününde Saint Esprit gelecek. Günümüzde St. Esprit (Kutsal Ruh) mevcuttur. Papalara, Evek'lere esin (ilhamı) verir. Kilise'nin yönetimi bu esine göre oluşur. Bu şu anlama geliyor: İsa'nın o günlerde anlattığı tümel hakikat, zaman süreci içinde yeni sosyal koşullar içinde tedrici olarak gelmektedir. Bunlar o zamanlarda söylenemezdi, çünkü İncil'in tüm ülkelerin ve zamanların koşullarına uydurulması söz konusu olamazdı. Zaman, yer koşulları içinde ülkeler, değişik yerler; sırası geldiğinde Kutsal Ruh'ta anlam ve öze ulaşmaktadırlar.

Fakat bazı İncillerde - ki, bunun başında St. Bernabé gelmektedir (Siriya ve Grek metninde oynamalar yapılmıştır) - PARAKLETOS şeklinde yazılmıştır. KLETOS Yunanca glorifié (şanlandırılmış) ve PARA da suprém (yüce) demektir. Bazı müslüman yorumculara göre Arapça'da da Muhammet, Ahmet şanlandırılmış anlamına gelir. Muhammet "glorieux" (şanlandırılmış) anlamına geldiğine göre, İsa onu kastetmiştir, denilmektedir.

bernabé İncil'i başka şey. O siriya (süryani di-

li) bir İncil'e dayalıdır. Siriyak dili semitik bir dildir. Ve PARAKLETOS'u siriyak diline çevirmişler ve arapçadaki Muhammed'in üç harfini veya Ahmed'in üç harfini bulmuşlardır. Bernabé İncili XIV veya XV. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Esas St. Bernabé İncil'i hiçbir zaman bulunamamıştır. Bu esaslı olmayan Bernabé İncili'ni bulmak bile çok zordur.

Asıl Bernabé İncili'nin bazı parçaları, tek tük bazı manastırlarda, örneğin Doğu Anadolu'da bulunmuştur; fakat eksiktir. Bugünkü St. Bernabé İncili İslamla Hristiyanlık arasında sentez yapmak isteyenler tarafından yazılmıştır. Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçen biri tarafından, İslam'daki hakikatleri Hristiyanlara anlatmak, ispat etmek için çaba gösteren bir kişi tarafından yazılmış olmalıdır.

BİREY OLMAK VE VİKERLİK

N.Ö - Şimdi 12 yıldan beri görevde bulunmaktasınız. Daha kaç yıl kalmayı düşünüyorsunuz?

P.D - Bilmiyorum. Fransa'ya kesin olarak dönmek beni pek ilgilendirmiyor. Çok az dostum var, akrabalarım var, Akrabalar 2.,3. kuşakta. Beğendiğim, beğenmediğim düşünceleri var. Birşeye Fransa'da başlamam için de zamanım yok. Eski kâğıtları, arşivleri düzenlemek hoşuma gidebilir, eğer gücüm olursa. Çok vaazlar yazdım, bunları bir araya getirmek iyi olur. Öte yandan benden sonrakilerin vaktini almamak için kâğıtların bir kısmını düzene sokmak, bir kısmını yakmak iyi olur. Bu düzenleme

işi bana yeni bir işe başlamaktan daha kolay geliyor. Türkiye’de kalabilirim. Eğer zor durumda kalırsam, hastalanırsam emeklilik evlerinden birine giderim. Türkiye’de yok tabii; bunlar başka yerlerde. Hasta olmayıp yaşlananlar için kalınabilecek yerler var.

N.Ö - Vatikan’da emekli yaşı 75. Siz bu yaşı 6 yıldır geçtiniz. Bir sorun yarattı mı?

P.D - Hayır. Tam tersine ben emekliliğimi istedim. Onlar görevde kalmamı istediler ve bir halef de verdiler. Şimdi benim yardımcım ve benim halefim olmaya hakkı var, (Monsenyör Antuan Marovitch). Ölümümde otomatikman benim yerimi alacak. Çekilmeye niyetim yok. Biraz hastayım, bronşit; fakat önemli değil.

Burada ben kendi evimdeyim. Rahatım. Başkalarına gittiğimde, bronşit onları rahatsız ediyor. Buna çok üzülüyorum.

N.Ö - Sivil yaşamda herkesin yakın dostları vardır. Sizin de oldu mu?

P.D - Hayır. Vicaire olmadan önce cemaat içinde iyi kardeşlerim olmuştur. Ama bu tabii ki özel arkadaşlık niteliğinde olmamıştır. Daha sonra da tabii hiç olmadı. Burada diğer din adamları arasında bir denge, uyum gerçekleştirmeye çalıştım.

N.Ö - Peki psikolojik sorunlarınız olunca nasıl çözümlersiniz? Örneğin biz dostlarımıza açılır, rahatlarız.

P.D - Psikolojik önemli zorluklarım olmadı. Dengemi hiç bozmadım. Mutlu bir insanım. Hiç düşmanım olmamıştır. Belki arkamdan eleştiri ya-

panlar çıkmıştır, ama düşmanım olmamıştır.

Özenle dengeli ilişkiler kurdum. Hiçbir zaman taraf tutmadım, hep uzlaşmalar yoluna gittim. Barış tercih ettim.

N.Ö - Size bu söyleşiler için çok teşekkür ediyorum.

*

EKLER

*Prof.Dr. P.M.BORRMANS'ın "MÜSLÜMAN-
LARLA HİRİSTİYANLAR ARASINDA
DİYALOĞA YÖNELİŞLER" adlı eserine
Mgr. P.Dubois'nın yazdığı önsöz.*

(Çeviren N.Öktem)

Ülkesini işgal etmek isteyen fransızlara karşı 15 yıl mücadele edip onlar karşısında önce büyük zaferler kazanan Cezayirli Emir Abdul Kadir (1807 - 1883) sonunda yenilince Şam'a çekilmişti. Burada kendini ibadete ve derin düşünceye adanmış Emir, kargaşa doğduğu dönemlerde yüzlerce hristiyanın yaşamını kurtarmıştı.

Bu şövalye ruhlu, asil insanın hristiyanlarla bir diyalog başlatma veya kurma niyetinde olduğunu hiç sanmıyorum. Onun için hristiyanlar başka bir dünyanın insanlarıydı. O gün de, bugün de birçok kişi onun gibi düşünmektedir. Diğer dinlerle diyalog kurma, bu tür düşüncede olanlar için belki de adeta ateşle oynamaktır ve hiç de yararı yoktur; böyle bir diyalog ortamında artı niyetler olabilir ve çeşitli kuşkular doğabilir. Zaten nasıl oluyor da milyonlarca insan daha değişik düşünebilmektedir?

Yeterli hazırlık olmadan ve tarafların aynı derecede güçlü olmadığı bir durumda girişilecek diyalogun sonuçları kuşkusuz olumsuz olacaktır. Ancak diyalogu reddetmemek gerekir. Bir çok dinlerin ay-

nı ülkede birarada bulunması olgusu, diğetine olan ihtiyaç gerçeğı bizi diyalog ortamına götürmektedir. Aksi takdirde realiteye gözümüzü kapamış oluruz ki, bu da büyük sorunlar doğurur. Her an karşılaşmaların olduğu yaşam boyutlarında diyalogdan kaçamayız.

Maurice Borrmans'ın bu yapıtı bizi islâm - hıristiyan diyaloğuna hazırlamak istemektedir. Sadece bir ilk adımdır bu... Diyalogta gerçekleştirilmesi istenilen ilk şey karşılıklı küçümsemeleri ortadan kaldırmaktır. Açık veya örtülü olarak hissedilen, uygarca veya zaman zaman haşince ifade edilen, çoğu kez dışarıya vurulmayan bu küçümseme gelenek ve yaşam koşullarının getirdiğı önyargılara dayandığı kadar, diğeginin dininin saçmalıklarla dolu olduğu yanlış inancından da kaynaklanmaktadır. Bir müslüman, Üçlemin (Trinite, teslis; Baba, Oğul, Kutsal Ruh birliğı) tektanrılık anlayışını yıkacağına kolaylıkla inanacaktır. Veya bir hıristiyan İslâm'daki aşkın (transandan, müteal) Tanrı anlayışının koyu bir yazgıcılık, fatalizm anlamına geleceğine kendini inandırmıştır. Bugün dahi hâlâ bazı hıristiyanlar İslâm inancı içinde insanın Tanrı'nın evlâdı değil, kölesi olduğu görüşünü ileri sürmektedirler. Maurice Borrmans'ın kitabının amacı anlaşıldığı ve gerçek kimliğı açıkça ortaya konulduğunda iki dinin de makul esaslara dayandığını göstermeye çalışmaktadır. Akla uygunluğu kavrayabilmek için de, gerçek ve üst düzeyde bilim ve din adamlarının yorumları ve bilgilerine ihtiyaç vardır. Her iki din de insanın bu dünyada lâıyk olduğu yere gelmesi, insanlığını gerçekleştirmesi ve gelişmesi için çaba göstermektedir. Bu bağlamda ilk adım olarak kabul etmek gere-

kir M. Borrmans'ın kitabını...

Bu kitap arapça dahil olmak üzere bir çok dilde yayınlandı ve özellikle Arap ülkelerinde büyük kabul gördü. Türkçeye kazandırılmış olmasından mutluluk duymaktayım. Uzun süren küçümseme ve cehalet yüzyıllarından sonra bu kitap yeni bir yol açmaktadır; birbirini sevme, sayma ve tanımanın yolu... Yeni boyutlara ulaşmadan önce, kuşkusuz karşılıklı saygı ve birbiri ni anlamaya çalışma yıllarından geçilecektir. Umarız P. Borrmans'ın yeni bir kitabı yakın zamanda bize bu perspektifi gösterebilir.

Mgr. Pierre DUBOIS

*3 HAZİRAN 1989 GÜNÜ SAINT ESPRİT
KATEDRALİNDE
MONSENYÖR PIERRE DUBOIS İÇİN
PROF. DR. NİYAZİ ÖKTEM'İN YAPTIĞI
KONUŞMANIN METNİ*

Galatasaray Lisesi Müdürü Sayın Yıldızhan Yayla biraz sonra Galatasaraylılar adına bir konuşma yapacak. Ben de onun eski bir öğrencisi ve onun açtığı aydınlık ufukların izleyicisi olarak konuşacağım. Galatasaray Lisesinde felsefe hocam olan o zamanki adıyla Monsieur Dubois beni o denli etkilemiştir ki tüm meslek yaşamımı ona borçluyum. Ondan felsefe dersi görenler arasında felsefe alanında akademik kariyer yapan tek kişi herhalde ben olsam gerek.

Monsenyör Dubois biz Galatasaraylılar için kardeşlik, özgürlük, bağımsızlık, eşitlik, hoşgörü, insanlık kavramlarının somut örneğini oluşturmaktaydı. Bu kavramları teorik olarak derslerde görmekte ve onun yaşayış tarzında da konu somut bir biçimde gündeme gelmekteydi. İdeal insan davranışının ne olduğunu biz ondan gördük. Galatasaraylılık ruhunun özellikleri yukarıdaki ilkelere dayanmaktadır. Monsenyör o halde bu ruhun mimarlarından biri ve bence en önemlisidir.

Onun izinden giden biri olarak, son dönemlerinde yakınında olma mutluluk ve onuruna ulaşabil-

miştim. Sık sık beraber olur, dūřuncelerini alırdım. Geçtiđimiz yıl cumartesi sabahı çalışma odasına gidip yaşam öyküsünü ve görüşlerini teybe aldım. Onun bir insanlık anıtı olduğunu bu konuşmalar-dan sonra çok daha iyi anlamıştım.

Ondaki bağımsızlık duygusu daha 4 yaşında başlamıştı. Çocukluğunun ilk anısı olarak 4 yaşında evden nasıl ve ne maksatla kaçığını anlatmıştı. Kendi başına bir iş yapma bilinci daha o yaşta gelişmişti. Büyük babasının Anger'deki kırtasiyeci dükkânındayken kartpostalların üzerine bir şeyler karalamak maksadıyla kalem istemiş, Büyükbaba kalemi vermeyince o da dükkândan ayrılarak, kalem satın almak için uzaklara gitmiş ve tabii ki kaybolmuştu.

Monsenyör Dubois 14 Haziran 1906'da Lyon'a bağlı Toner beldesinde doğar. Babası ilkokul öğretmenidir. Daha sonra yüksek tahsil yaparak matematik öğretmeni olur.

Dubois ailesi çok dindardır. Din faktörü ailenin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim dördü kız biri erkek olan 5 kardeşten Pierre Dubois ile birlikte kız kardeşlerinden biri Kilise'ye intisap etmiştir. Çocukluk oyunlarında dahi hep dinsel motifleri kullanırlarmış. Sembolik ayinler yaparak oyun oynarlarmış.

Din konuları üzerinde düşünürken, değişik insanlar onun yaşamında büyük etkiler yapmıştır. Evlerine gelen Goulanger adlı hristiyan mistik (Bu şahıs daha sonra müslüman mistisizmini seçerek Kahire'ye yerleşip orada kendini yoksullara adayarak ölmüştür), Emile Combes gibi laisizmin hararetili

savunucusu bir politikacı onun düşüncesindeki çelişkileri kamçılamıştır. Lisede felsefe hocası yahudi bir ateymiş. Onunla rasyonalizm üzerine tartışmalar yaparmış. Böylece mistisizm-rasyonalizm çatışkısı onu bunalıma sürüklemiş ve o da bunalımdan kurtulmak için 16 yaşındayken her şeyi bırakarak Saint Fransois'nın izinden gitmeyi tercih ederek kapüsenlerin manastırına girmiş. 10 yıl manastır yaşamı... Daha sonra Roma... Üniversitá Gregorina di Roma'da teoloji ve felsefe öğrenimi... Bu öğrenimden sonra da mistisizm - rasyonalizm çatışkısı bir sonuca tam olarak ulaşmamıştır. Akılcı tomist yaklaşımları tercih ettiğine çoğu kez tanık olmuştumdur. Ama her zaman Tanrı'yla kurulan bağın sezgisel bir bağ olduğunu da söylerdi.

Mistisizm onun açısından bir esenlik yoluydu. Mistisizm faktörü onun yaşamında bñr dönüm noktası da oluşturmıştır. Gregoriana'dan sonra askerlik hizmetini yerine getiren Monsenyör, Rus mistizmini tanımak için Sovyetler Birliğine gitmek ister. Ona göre Rus mistisizmi materyalist Sovyet rejimini bir gün yıkacaktır. Rusyaya o dönemlerde en kolay gidilebilecek yer İstanbuldu. O da 1932 yılında İstanbul'a gelir. Geliş o geliş... Belki de İslâm mistisizmi, tasavvuf ona Rus mistisizminden daha ilginç gelmiştir.

İstanbul'da Saint Louis'de, Dame de Sion'da hocalık ve 1942 tarihinden itibaren Galatasaray Lisesinde önce latince, daha sonra fransızca ve felsefe öğretmenliği. 1971 yılına kadar süren, yaklaşık 30 yıllık Galatasaray Lisesi yaşamı.

1963-64 ders yılında onun öğrencisi oldum. Ba-

ğımsızlık duygusu ile birlikte objektivite beni ona bağlayan faktörlerin en önemlileriydi. Bir hristiyan din adamı olmasına rağmen bunu derslerde hissetmemiz mümkün değildi. "Si Dieu existe" cümlesiyle derse başladığını hatırlarım. Bundan maksadı kartezyen mantıkla etap etap Tanrı'ya ulaşma aşamalarını göstermekti.

Beni kendisi çok etkilemişti. 1981 yılında doçent olduğumda yanına giderek din konuları üzerinde çalışmalar yapacağımı söyledim. Hemen yardımcı oldu. Vatikan'a bağlı kuruluşların toplantılarına katılmak için onun sayesinde yurt dışına açıldım. Müslümanlarla hristiyanlar arasındaki diyalogu güçlendirmek için çalışmalar yaptık.

1986 yılında onun başkanlığında müslüman, mu-sevi, hristiyan din adamlarını İstanbul'da biraraya getirerek dinler arasındaki ilişki ortamını geliştirme çalışmalarını sürdürdük. Üç tek tanrılı dine mensup bilim adamları, din adamları Aristo'nun Akdeniz Kültürü yani üç tek Tanrılı din üzerindeki etkilerini inceleyen bir kollok yaptı. Bu toplantıda verilen tebliğler yayımlanmıştır.

Hristiyan - Müslüman diyalogu bağlamında "Orientation pour un Dialogue entre les Chrétiens et les Musulmans-Père Borrmans" adlı kitabı çevirmemde onun büyük katkıları olmuş ve önsözü o yazmıştır.

Ve benim ve tüm Galatasaraylılar için objektivite, bağımsızlık, özgürlük, kardeşlik, dostluk, sevgi ışığı olan Monsenyör Dubois göçtü gitti.

Allah rahmet eylesin.

HOCALARIMIZ

BİR GÜZEL İNSAN... PAPAZ PIERRE DUBOIS

1963-1964 ders yılında 12 Edebiyat sınıfına geldiğimizde alışılmışın dışında bir hocayla karşılaşmıştık. Yıllarca koridorlarda "keçi sakalı" ile dolaşan, "Sultani" haylazlıklarıyla ilgilenmeyen, okul etkinlikleri dışında olan bu hoca, "Papaz" artık haftada bize 7-8 saat felsefe-mantık-psikoloji anlatacaktı.

Ne söylenceler üretilmişti hakkında... Aslında Saint Louis Kilisesinin papazıydı ama, ama bakma gizli müslümandı (!)... Yok canım sıradan bir keşişti... Misyonerlik için gelmişti ama "dinibütün" Sultani'de bu işi becerememişti... Daha neler neler.

Bir grup öğrenci için felsefe boş "kelamdan" ibaretti. Onlar "Mösyö, anladın mı... Biz bu işten çakmazık... Çaksak da zaten ne işe yarar?... Para kazandırır mı?..." edasıyla "huruç harekâtında" bulunurdular. Mantıklı, kararlı ve akılcı bir yaklaşımla karşılaşınca şaşırdılar. Ne yapacaklarını bilmeden, anlasalar da, anlamasalar da dersleri izlemeye koyuldular. Yıllar sonra Galatasaraylılık hamurunun bu düşüncelerle yoğrulduğunu çok iyi anladılar.

Diğerleri en değerli hazineleri olan akıllarının güç ve erdemini göstermek için tüm bilgi, deneyim,

görgü ve kültürlerini bir çırpıda yeni hocalarına anlattılar. Sıcak bir ilgiyle karşılandılar. Zamanla bilgileri sistemleştirdi, bilgiçlik törpüledi.

Boşvermişler, "raté"ler, meyhaneciler takımı için o bir hristiyan papazdı; çağdaş akımları bilemezdi. Nereden anlıyabilir ki Sartre'ın "bulantısını". Camus'un "başkaldıran insanı"nın adını belki duymamıştı. Yaşayamazdı, bilemezdi 60'lı yılların gençliğinin bunalımını.

Dersler ilerledikçe, şaşkınlık ve hayranlık belirginleşmişti. Ortada bir papaz falan yoktu. Tüm felsefe konularına, bu arada Tanrı sorununa objektif bir yaklaşım getiren; evreni, insanı, bilgiyi, hakikati çağdaş bir bakış açısı içinde anlatan bu "güzel insan" bizlerin tanıdığı din adamı olgusunun çok dışındaydı. Tanrıtanımaz Sartre'ın en son kitabı "Les Mots" elindeydi; "en güç ahlâk anlayışı varoluşçu ahlâktır" diyordu; "özgürlük mutluluğun ön koşulu"dur" görüşünü savunuyordu papaz hocamız.

Bu kültür anıtı karşısında esprilerimizin nitelik düzeyi de yükselmişti. Nisan şakası için sokaktan uçan balonlar alınmış, herkes numarasını yazarak sırasının üzerine asmıştı. Eczalı balonlar yukarı doğru uzanıp sınıfı doldururken kara tahtaya "Bugün herkes sınıfta..." yazısı yazılıp yoklama fişi "temiz" bir şekilde Yaşar Ağabey'e, Devam Bürosuna yollanmış ve herkes soluğu Emirgân'da almıştı. Hocamız Monsieur Pierre DUBOIS o dönemin yıllığında, bu düzeyli şakayı çok beğendiğini ifade eder.

Kimdi bu papaz? Nereden gelmişti? Amacı ne olabilirdi? Daha sonra onun gösterdiği yolda felsefeye kariyer olarak yöneldiğimde, kendisini yakın-

dan tanıma olanağı buldum. Onu sık sık ziyaret ederek yakından tanımanın mutluluk ve onurunu taşımak, aynı zamanda düşünce ufkumu da genişletiyordu. 1986 yılında her hafta cumartesi günleri yanına gidip yaşam öyküsünü banda aldım. 8 kasetten oluşan bantları çözerek türkçeye çevirdim. Bu sadece bir yaşam öyküsü değil, aynı zamanda bir felsefe ekolüydü. Monsieur Dubois anılarının yayınlanmasını Fransa'ya dönmelerinden sonra istiyor. Burada kısa bir özetle "akılcılık", "özgürlük", "kardeşlik" gibi sözüklerle açıkladığımız "Galatasaraylılık Ruhu"nun mimarlarından biri olan hocamızı biraz derinden tanıtmak istiyorum.

Pierre DUBOIS 14 Haziran 1906 yılında Lyon'a bağlı Toner kentinde doğmuş. İtalyan asıllı bir anne ve Fransız bir babanın tek erkek evladı. Babası Georges Dubois bir ilkokul öğretmeni iken daha sonra üniversiteye devam etmiş ve lise matematik öğretmeni olmuştur. Babasının matematikçi olması, ondaki kesin ve kararlı yapının oluşmasında önemli bir etkidir.

Döneminin bazı devlet adamları ve din bilimcileri babasının yakın dostlarıymış. Emil Combes gibi hararetli katı laisizm savunucusu bir politikacı; Goulanger gibi mistikler aile dostu olarak genç Pierre'i etkilemişti. Lisede felsefe hocası bir yahudi idi; akılcı yaklaşımları yeğliyordu. Onunla Tanrı, iman, inanç ve diğer felsefe sorunlarını tartışan liseli genç 16 yaşında papaz olmaya karar verir. Akıl-iman ikileminde sezgisel iman ve inancı benimsemiştir o. Saint François'nın yoksula, zavallıya, horlanana yardım ilkelerinin benimsendiği "capucin"lerin

manastırında din öğrenimi genç Dubois'nın yaşamına yeni boyutlar getirir. Zaten din olgusu ailenin temel direği idi. Babası 3.Cumhuriyet'in katı lâik tutumuna karşıydı; kız kardeşleri ile oyun oynarken dinsel öykü ve motifler örnek alınmakta idi. Nitekim kız kardeşlerinden biri de ondan sonra matematik yüksek tahsili yapmış ve ardından rahibe olmuştur.

Genç Dubois 10 yıllık manastır eğitiminden sonra askerliğini yapmış ve yüksek tahsil için Roma'ya giderek Università Gregoriana di Roma'da Dinbilimi Fakültesini bitirmiştir. Burada kesin inanç sistemi ile Saint Thomas'nın Aristo temelli akılcılığı artık onda bir sentez oluşturma aşamasına gelmişti. Mistik eğilimler hâlâ onu ilgilendirmekteydi; ancak katı teslimiyetin yerine akılcı inanç sistemi cazip hale gelmeye başlamıştı.

P.Dubois, üniversiteyi bitirince Rusya'ya giderek Rus mistisizmini incelemek ister. Ona göre maddeci komünist Sovyetler Birliği, Rus mistisizmi karşısında bir gün yıkılacak ve Ruslar "Tanrı Devleti'ni" kuracaklardır. O dönemde bir din adamı için Sovyetler Birliğine gitmek çok güçtü. En kolay geçiş yeri İstanbul'du. Türkiye'deki "Beyaz Ruslar" ona yardımcı olabilirlerdi. İmanlı genç 1932 yılında İstanbul'a gelir. Geliş o geliş... Rusya düşleri sona erer ve genç papaz kariyerinin tüm aşamalarına İstanbul'da "Vicaire Apostolique" (Vatikanın Dinsel Temsilciliği) zirvesine ulaşır.

O yıllarda adı Père Gautier'dir; Saint Louis Ruhban Okulunda matematik dersleri vermektedir. 1941 yılında bu okul kapanınca Notre Dame de Si-

on'da felsefe dersleri vermek için teklif alır. Bir erkeğin rahibelerin yönetimindeki okulda ders vermesi henüz alışılmamış bir olaydır. Zaten bir süre sonra da ders nazırı Monsieur Bergeaud'nun teklifi üzerine Galatasaray Lisesi'ne geçer. Sultanî'de önceleri latince, daha sonra fransızca ve felsefe grubu derslerini veren Pierre Dubois, bu görevini aralıksız olarak 1971 yılına kadar sürdürmüştür.

Galatasaray Lisesi'nin emekli felsefe öğretmeni Pierre Dubois, 1974 yılında Vatikan tarafından "Vicaire Apostolique" olarak İstanbul'a atanır. Katolik olmayan ülkelerde, "vicaire"ler Vatikan'ın dini temsilcileridir, doğrudan doğruya Papa'ya bağlıdırlar. Bir katolik din adamı için papa'lık ve kardinallikten sonra en yüksek aşamaya ulaşmıştır artık "papaz". Kırmızı cüppesi, kutsal yüzüğü ve altın hacı ile artık o Monseigneur Dubois'dır. Görevini hâlâ sürdürmektedir. Vatikan'da emeklilik yaşı 75 iken o bir istisna oluşturmaktadır.

Fransa'ya dönüş veya "emekliler evinde" yaşamak onun için uzak bir olasılıktır. Tüm dostları, yakınları Türkiye'dedir. Her yıl Fransa'ya sadece 1 ay gider ve yakınlarıyla özlem giderir.

Kimlerle birarada olmuş, kimleri tanımıştır Monseigneur? Atatürk'ü birkaç kez görmüş; bir çok yazar, devlet adamı, öğretim üyesi, iş adamı onun "rahle-i tedrisinden" geçmiştir. Reşat Nuri'ler, Esat Mahmut'larla dostluk etmiştir. Behçet Bey onun için ideal bir okul müdürüdür.

Monseigneur Dubois'nın Türk Kültürüne katkısı da olmuştur. Prof.Dr. Hilmi Ziya Ülken'in "İslâm Düşüncesi" adlı yapıtını Gautier Dubois adıyla,

Max Bilen'le birlikte fransızcaya çevirmiş; Türkiye'nin Avrupa'ya tanıtılması amacıyla çıkarılan "Turkey in Europe" adlı dergiye 1988 yılında yazdığı "La Turquie, ce Patrimoine Valeureux ou je vis" başlıklı makalede tüm içtenliği ve objektivitesiyle ikinci vatanını Avrupalılara tanıtmıştır.

Nedir Galatasaraylılık dedik. Hepimiz bir şeyler söyledik. Niteliklerimizi, özelliklerimizi bir bir sıraladık. Lâiklik, özgürlük, rasyonalizm, eşitlik, dostluk, objektiflik dedik. Neler söylemedik. Bunların hepsi doğru. Bu özelliklere bilgi ve kültür sayesinde sahib olduk. Bize bu değer ve kavramları öğretmenlere çok şeyler borçluyuz.

Yaşamın anlam ve özünü, amacını en iyi ve en objektif biçimde bize anlatan hocalarımızın biri de "Papaz" idi. Tanrı kendilerine uzun ömür versin...

Niyazi Öktem

"Ge.Se.Le Gazete İçin" Yazılan Makale

MONSENYÖR DUBOIS'NIN ÖLÜMÜ

Ya da "Papaz'ın" ölümü... Türkiye'de 56 - 57 yıldan beri yaşamakta olan bir papaz vardı. Zaman zaman gazetelerde resmi çıkar; demeçler verirdi ama kamuoyu onu sanırım pek tanımazdı. Oysa Galatasaraylılar, Dame de Sion'lular için o bir ışıktı, bir sevgi anıtıydı. 29 Mayıs 1989 günü öldü.

Çağdaş düşünce boyutunun özünü bir kuşak Galatasaraylı, felsefe hocaları Mösyö Pierre Dubois'dan öğrenmişti. Laiklik, özgürlük, kardeşlik, hümanizm kavramları sadece kuramsal boyutta kalmıyordu; tutm ve davranışlarıyla da bizlere o dürüstlüğü somut örneği idi.

Bir papazdı ama sık sık "eğer Tanrı varsa" gibi sözlerle derse başlayarak bilimsel kuşkuyu somut olarak gündeme getirip objektif olmanın erdemi deyimlerdi.

Tanrıtanımaz Sartre'ın "Sözcükler" kitabını okur, öğrencilere tavsiye ederdi. Basit duygular, tutkular, kaprisler ve kıskançlıkların akıldışı davranışlar olduğunu vurgular, "aklın sesini dinleyelim" derdi. Özgürlüğe giden yol ona göre "akıldan" geçmekteydi; ancak Tanrı ile bağı sezgisel bir temele dayanırdı. Bergson sezgiciliği onun için Tanrı'ya ulaşma yoluydu. Marx her din adamında olduğu gibi onda da kuşkular yaratırdı; ama marksizmin ne olduğunu öğrenciler ondan öğrendi.

Prof.Dr. Hilmi Ziya Ülken'in "İslam Düşünce-si" adlı yapıtını fransızcaya "papaz" çevirmiştir. İslam düşüncesinin realist ve akılcı boyutlarını Avrupalılar bu çeviriyle tanımış oldular. Her düşünce, her eğilim onun için kutsaldı. Düşünceye saygı, plüralizm onun şaşmaz ilkeleriydi.

Monsenyör Dubois Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna katılması programında yayınlanan "Turkey in Europe" adlı kitapta "Üzerinde Yaşadığım Bu Değerli Toprak" yazısıyla ülkemize olan sevgi ve bağlılığını Avrupalılara da anlatmıştı.

Kimdi bu fransız hoca, neyin nesiydi?

Pierre DUBOIS 14 Haziran 1906 yılında Lyon'a Toner beldesinde doğmuş; İtalyan asıllı bir anne ve Fransız bir babanın tek evladı. Babası Georges Dubois bir ilkokul öğretmeni iken daha sonra üniversiteye devam etmiş ve lise matematik öğretmeni olmuştur. Babasının matematikçi olması ondaki kesin ve kararlı yapının oluşmasında önemli bir etmendir.

Döneminin bazı devlet adamları ve din bilimcileri babasının yakın dostlarıymış. Emil Combes gibi hararetli, katı laisizm savunucusu bir politikacı; Goulanger gibi mistikler aile dostu olarak genç Pierre'i etkilemiştir.

Lisede felsefe hocası bir yahudi idi; akılcı yaklaşımları yeğliyordu. Onunla Tanrı, iman, inanç ve diğer felsefe sorunlarını tartışan liseli genç 16 yaşında papaz olmaya karar verir. Akıl - iman ikileminde sezgisel iman ve inancı benimsemiştir o. Saint François'nın yoksula, zavallıya, horlanana yardım il-

kelerinin benimsediği "capucin"lerin manastırında din öğrenimi görmeye başlayan genç Dubois'nın yaşamı yeni boyutlara ulaşır.

Genç Dubois 10 yıllık manastır eğitiminden sonra askerliğini yapmış ve yüksek tahsil için Roma'ya giderek Università Gregoriana di Roma'da Dinbilimi Fakültesini bitirmiştir. Burada kesin inanç sistemi ile Saint Thomas'nın Aristo temelli akılcılığı artık onda bir sentez oluşturma aşamasına gelmişti.

P.Dubois, üniversiteyi bitirince Rusya'ya giderek Rus mistisizmini incelemek ister. Ona göre maddeci komünist Sovyetler Birliği, Rus mistisizmi karşısında bir gün yıkılacak ve Ruslar "Tanrı Devleti'ni" kuracaktır. O dönemde bir din adamı için Sovyetler Birliğine gitmek çok güçtü. En kolay geçiş yeri İstanbul'du. Türkiye'deki "Beyaz Ruslar" ona yardımcı olabilirdi. İmanlı genç 1932 yılında İstanbul'a gelir. Geliş o geliş..... Rusya düşleri sona erer ve genç papaz kariyerinin tüm aşamalarına İstanbul'da "Vicaire Apostolique" (Vatikanın dinsel temsilciliği) ünvanı ile zirvesine ulaşır.

O yıllarda adı Père Gautier'dir; Saint Louis Ruhban Okulunda matematik dersleri vermektedir. 1941 yılında bu okul kapanınca Notre Dame de Si-on'da felsefe dersleri vermek için teklif alır. Bir erkeğin rahibelerin yönetimindeki okulda ders vermesi henüz alışılmamış bir olaydır. Zaten bir süre sonra da ders nazırı Monsieur Borgeaud'nun teklifi üzerine Galatasaray Lisesi'ne geçer.

Galatasaray Lisesi'nin emekli felsefe öğretmeni Pierre Dubois 1974 yılında Vatikan tarafından

"Vicaire Apostolique" olarak İstanbul'a atanır. Katolik olmayan ülkelerde, "vicaire"ler Vatikan'ın dini temsilcileridir; doğrudan doğruya Papa'ya bağlıdırlar. Bir katolik din adamı için Papa'lık ve kardinallikten sonra en yüksek aşamaya ulaşmıştır artık "papaz". Kırmızı cüppesi, kutsal yüzüğü ve altın hacı ile artık o Monseigneur Dubois'dır. Monsenyör yaş haddi altmışbeş olmasına rağmen ölümüne kadar, Vatikan'ın özel isteği ile bu görevini sürdürmüştür.

Onu ve "Batıya açılan pencereyi" açanları kendi öz varlığımızın din ve değerlerinin sentezi içinde rahmetle anıyoruz.

Niyazi Öktem

Bir Gazete Makalesi

Monsenyör Dubois'nın Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna tanıtım bağlamında çıkarılan TURKEY IN EUROPA adlı kitapta yayınlanan "LA TURQIE, CE PATRIMOINE VALEUREUX OU JE VİS - TÜRKİYE, İÇİNDE YAŞADIĞIM DEĞERLİ KÜLTÜR VARLIĞI" adlı makalesinin çevirisi.

Bergson, felsefi eserinde süreç ve zaman kavramının birbirinden ayırd edilmesi üzerinde durmuştur. Süreç onu oluşturan olayların nitelik ve niceliğine göre bilince uzun veya kısa gibi gelen birbirini izleme boyutudur. Zaman ise, saatlerin, takvimlerin ölçtüğü tekdüze bir boyuttur: saatler, haftalar, yıllar, yüzyıllar, dönemler gibi... Zaman ölçümlerinde kesinliklere ulaşılır. Bir sporcunun galip ilan edilmesi, rakibini saniyenin yüzde biri içinde geçmesine bağlıdır. Süreç kronometrelerin ölçümleri dışındadır. Çok haklı olarak denilir ki, çocuk için gün anında geçip gider; ama yıllar bir türlü akmak bilmez. Yaşlılar için tam tersine günler bitmek bilmez; ama yıllar rüzgârda uçup gider. Bireyler için geçerli olan, kuşkusuz uluslar, halklar için de geçerlidir. Bazı uluslar, yüzyıllar boyunca hiç tarihleri olmaksızın donmuş gibidirler. Diğerleri ise tam tersine birkaç yıl içinde yüzyılları aşarlar. Daha dün feodal dönem içinde olan bazı kabilelerin bugün endüstri alanında yoğun rekabet ortamı içinde bulunduklarını görmekteyiz. İletişimin geliştiği, uluslararası rekabetin arttığı günümüz dünyasında halkların çağdaşlaşma olgusundan uzak tutulması düşünülemez. Ancak gerek ulusların, gerek insanın bu du-

rumda dikkat etmesi gereken husus endüstri üzerinde egemenlik kurabilmeleridir. Aksi takdirde modernizasyonun kölesi haline gelmek söz konusu olur. Modernizasyon her zaman için maddi ve manevi alanda zorunlu olarak gelişme anlamına gelmez. Modernizasyonun getirmiş olduğu standartlaşmaya düşünmeksizin kendini kaptırma, insanın ruhunu yitirmesi demektir. Uluslararası boyutta politik bloklar kurulmakta, sermayeler bir araya getirilmekte, bir gelişme ve standartlaşmaya gidilmektedir. Fakat bütünleşme karşısında ulusların içinde bu işe kızanlara, partikül olarak kalmayı yeğleyenlere rastlamaktayız. Aynı şekilde dinler arasında da bütünleşme - ayrışma ikilemiyle karşılaşmaktayız. Örneğin ökömenizm (hristiyan mezhepleri birleştirme çalışması) çalışmaları bir yandan yürürken; her gün dünyanın bir çok yerinde garip yeni mezhepler, gerici eğilimler, düşünülmeyecek kadar akıldışı tutumlarla karşılaşmaktayız. Bütünleşmeler olurken, özellikleri koruma kaygısı ile ayırımlar da günümüzde zaman zaman daha keskinleşmektedir. Bir çok kişi Avrupalı pasaportuna sahip olmak isterken, örneğin Basklar İspanyol pasaportu kullanmayı reddetmektedirler.

Türkiye de bu bütünleşme ve ayrı olma ikileminin getirdiği kargaşa ve bunalım ortamından uzakta duramaz. Elli yıldan fazla bu ülkede yaşama şansına sahibim ve bunun bir bilançosunu yapmanın da zamanı geldiğine inanıyorum. Başbakan Özal "Çağ atlıyoruz" diyor. Gerçekten Türkiye'nin son yıllarda yaşamış olduğu süreç, takvimlerin gösterdiği zaman ölçüsünü temelinden sarsmıştır. 1932 yılında Türkiye'ye geldiğimde Atatürk Reformlarının

tamamı henüz yapılmamıştı. Türkler de kendi aralarında; dışa açılma henüz düşünülmemekteydi. Kenetlenmek gerekiyordu, zorunluydu da bu... Ön Asya'da yaşayan insanların Lozan Antlaşmasına göre transferi yapılmış ve belki de bu durum acılara yol açmıştı. Hristiyanlığın beşiği olan Ön Asya'da hristiyanlar çabucak azalmış ve azalmaya da devam etmiştir. Bugün 60.000.000'luk Türkiye'de müslüman olmayanların toplamı 100.000'i geçmez. Politik değişim İstanbul ve Anadolu'daki hristiyanların sosyolojik yapılarında da değişiklikler yapmıştır.

Olayları gerçekçi açıdan ele alarak değerlendirmek zorunludur. Nostaljik yaklaşımlardan uzaklaşmak gerekir. Bütünleşme, homojenleşme tutkusunu da abartmamak yararlıdır. Biyolojik ve kültürel karışımların yararlı olduğu çok görülmüştür.

Demokrasilerde, yapıcı ve akılcı bir muhalefetin varlığı görüş açılarını genişletmek ve güvence altına almak açısından zorunludur. Aynı şekilde bir ülke içinde azınlıkların ve yabancıların varlığı eğer özverili ve saygılı bir biçimde gündemde ise yararlı sonuçlar elde edilebilir. Bu durumu Türkiye açısından ele aldığımda, şu düşüncelerimi açıklamak isterim: Çağdaşlaşmanın getirdiklerini şöyle yorumlayabilirim. Eski dönemlerden beri, hristiyanlar her zaman için kendileri açısından kutsal olan yerlere, Filistin'e hac ziyaretlerine gitmektedirler. Hazreti İsa'nın mezarını ele geçirmek için Haçlı Seferleri dahi yapmışlardır. Oysa son zamanlara kadar Türkiye'nin hristiyanlığın beşiği olduğu olgusu üzerinde çok az durulmuştu. Oysa bu husus tartışılması olanaksız bir gerçektir. Antakya (Antios) İsa'nın izleyi-

cilerinin hıristiyan adını ilk kez aldıkları kenttir. Tarsus'da aziz Paul doğmuş ve Ön Asya'daki cemaate mektuplar göndermiştir. Havari Pierre Roma'ya geçmeden önce Kilise kürsüsünü Antakya'da kurmuştur. Apokalipsin 7 kilisesi Ön Asya'dadır. Filistin'de İsa vaazler vermiştir. Kudüs'teki Senakl'da Havariler Kutsal Ruh algılamışlar ve O da onları dünyanın dört bucağına dini yaymaya göndermiştir. Kudüs'te kalmaları onları Yahudilerden farklı kılmama durumunu yaratabileceğinden, Antakya'ya geçerek İsa Mesih'in düşüncelerini günde me getirip yeni bir din kurdular. Antakya'da onlar çok tanrılı din mensuplarının mabetlerine giderek hıristiyanlığın dünyaya yayıldığı yer, bu dinin merkezi, bir anlamda Antakya'dır. Son yıllardadır ki, Türkiye'nin hıristiyanlığın beşiği olduğu hakikati su yüzüne çıkmıştır. Son elli yıl içinde Avrupa'da ve Türkiye'de durum daha derinliğine incelenmeye başlanmıştır. Elli yıl öncesinde hac amacıyla kimse bu topraklara gelmezdi. Oysa son yıllarda büyük bir hacı topluluğu gelip Türkiye'deki kutsal yerleri ziyaret etmektedir. Bu hacıları ağırlamak, onlara Türkiye hakkında bilgiler vermek amacıyla yoğun çalışmalar yapılmakta, ehliyetli rehberler onları gezdirmektedirler. Ülke dışında bu amaçla özel seyahat şirketleri kurulmuş, kitaplar yayınlanmıştır. Örneğin İtalya'da ETERIA VIAGGI "Türkiye, Hıristiyanların Kökeninin Yeri" adı altında uzmanlar tarafından hazırlanan olağanüstü bir kitap yayınlanmıştır. Altın Boynuz, Venedik gibi son derecede değerli kültür varlıkları tüm insanlığın ortak eseridir. Kimse bir insanı Venedik'e, Kudüs'e veya Kapadokya'ya gidip görmesini engelleyemez. Haçlılar Ku-

düs'e, Müslümanlar Puatiye'ye kadar gittiler. Sadece heykeller kaldırılmadı, mabedler bile sökülerek fatihler tarafından kendi ülkelerine götürüldü. Bunların tekrar eski yerlerine getirilerek yeniden eski görünümüne kavuşturulmasını dilerim.

Avrupa Ekonomik Topluluğundan söz edilmektedir. Barışın gerçekleşmesi açısından olumlu bir girişim olduğu kanısını taşımaktayım. İnsanların gelişmesi karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmayla mümkündür. İnsan kendi kendine yetmez. Birbirimize ihtiyacımız olduğunun yüksek bilincine ulaşırsak savaşlar sona erebilir, mücadelenin anlamsızlığı ortaya çıkar. Benim ürettiğime başkalarının, onların ürettiğine de benim ihtiyacım vardır. Ruhlarımız da evrende bulunan bütün güzellikleri görmek, tatmak, duymak ister; bu bir gereksinimdir. Aklımız tüm bilimsel, tıbbî ve sosyal bilgileri almaya susamıştır. Acil olan şey bütün bu bilgi, bilim, güzellik ve değerleri insanlığın ortak yaşamına sunmaktır. Bunların sahibinin kimliği önemli değildir; önemli olan tüm insanlığın yararlanmasıdır. Bu husus gözönünde bulundurulduğunda Avrupa Komünötesi sözü, yerine tam anlamıyla oturmuştur. Bir federasyon, bir işbirliği değil, komünöte - topluluk sözcüğü yeğlenmiştir.

Bu topluluk umarım kısa zamanda gerçekleşir. Tam anlamıyla herkese açık, sağlam temellere dayalı bir kuruluş olmasında sayısız yararlar vardır. Böyle bir topluluk sadece ekonomik ağırlıklı olmamalı, dünyada dengeyi sağlayıcı bir insanlık ailesi haline dönüşmelidir. Topluluk içinde bütün dünya insanların çağlar boyu ürettiği yapıtlardan aile mensuplarının serbestçe yararlanacağı ve koruyacağı ortamı sağlama görevi bu komünöte'ye ait olmalıdır.

Monsenyör Pierre Dubois'nın ölümünde Dışışleri Bakanu Sayın Mesut Yılmaz'ın Vatikan Diplomatik Temsilcisi Pronons Apostolik Monsenyör Sergio SEBASTIANI'ye göndermiş olduğu fransızca mektubun çevirisi.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI BAKAN

Ankara, 5 Haziran 1989

Monsenyör Sergio SEBASTIANI
Pronons Apostolik / ANKARA

Bay Pronons Apostolik,

Viker Apostolik, Monsenyör Pierre Dubois'nın ölümünü derin bir üzüntüyle öğrenmiş bulunuyorum.

Vefatı karşısında duyulan derin üzüntüyü sizinle paylaşmak isterim.

Gerek kendi adıma, gerek bir çoğu Profesör Dubois'nın eski öğrencisi olan çalışma arkadaşlarım adına en içten taziye dileklerimi yollamayı borç bilirim.

Monsenyör Pierre Dubois, İstanbul'daki kariyeri esnasında tüm çalışma arkadaşlarının ve öğrencilerinin saygı ve hayranlık duygularını kazanmıştı. Onu tanıma ayrıcalığına sahip olan herkes, ondaki diyalog duygusu, nezakatini, derin kültürünü ve Türkiye ve Türk dili hakkındaki bilgisini takdirle karşılamıştı.

Emin olabilirsiniz ki onu milletlerarası dostluğun, kitlelerarası karşılıklı anlayışın ve dinlerarası hoşgörünün yorulmaz bir mimarı olarak anmaya devam edeceğiz. Türkiye çok değerli bir dostunu ve mesleğine de-

rinden bağılı bir öğretmenini yitirmiştir.

Bay Pronons Apostolik, derin taziye duygularımı tekrarlar, yüksek saygılarımın kabulünü rica ederim.

A. Mesut Yılmaz

*DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KÜLTÜR DAİRESİ
BAŞKANI ÖZCAN DAVAS'IN 11 EYLÜL 1989 GÜ-
NÜ MGR. P. DUBOIS'NIN ANISINA VERİLEN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ YÜKSEK LİYAKAT Nİ-
ŞANI TÖRENİNDE YAPTIĞI KONUŞMA*

Sayın Bakan
Değerli Konuklar

Bu müstesna topluluğumuz karşısında bizlere bir vefa borcu ve öyle inanıyorum ki hepimize bir teselli kaynağı olan bir görevi yerine getirmek için sizlere hitap etmek şeref ve ayrıcalığını taşıyorum.

Bugün burada, mümtaz konuşmacılar tarafın-
dan da ifade edildiği gibi, İslâm - Hristiyan Danış-
ma Toplantıları serisi çerçevesinde "Dinde Çoğulcu-
luk" temasının işleneceği ve kanımca yalnız Müslü-
man ve Hristiyanların değil etnik, sosyal, kültürel
ve spritüel yapısıyla karmaşık - çoğulcu bir nitelik
kazanmış olan çağdaş toplumlar içinde yaşayan her-
kesin cevap aradığı birçok konu üzerinde topluca
düşünmek için toplandık.

İyi - kötü, doğru - yanlış, günah - sevap, hoşgö-
rü - hoşgörüsüzlük, inanç - inançsızlık gibi kişiye ve
yerine göre değişik şekillerde anlaşılan ve yorumla-
nan kavramların yanında, yaşamımızı düzenleyen
yasalar ile örf, âdet ve ahlâk kuralları, diğer bir de-
yişle fert - aile - toplum ve devlet arasındaki ilişkile-
ri yöneten veya yönelten lâik, ahlâki veya dini nite-
likte ve aralarındaki sınırın her zaman kolaylıkla çi-

zilemediği kurallarla ilgili birçok sual bazen düzenli, bazen düzensiz olarak zihinlerimizden geçer durur. Bu gibi suallerle ilk defa karşılaşmamız çoğumuz için çocukluktan gençliğe geçtiğimiz lise öğrenciliği yıllarımıza rastlar.

Çevremizdeki fiziki ortam ve içinde yaşadığımız toplumun oluşumu ve yapısı hakkında ilk elementer bilgileri aldıktan sonra toplumsal örgütlenmenin ve ayıp, günah, doğru, yanlış gibi, davranışlarımızı etkileyen değer yargılarının bu aşamaya hangi fikri evrim ile geldiğini araştırma merakımızın uyarıldığı dönemler de yine lise yıllarıdır.

İşte bu yıllarda iyi - güzel ve doğru gibi kavramların araştırılmasını kısaca "bilgi" ve "düşünce"yi öğreten felsefe disiplininin ve onun öğreticisinin önemi ortaya çıkar. Hemen kavrayamasak da bu disiplin ve öğreticisinin önemini hayatımız boyunca kendi kendimize, yaptıklarımızla yapacaklarımızla başbaşa kaldığımız zamanlarda duyarız.

Saygıdeğer hocamız Mgr. Pierre Dubois 1932'den 1970'lere kadar uzanan yaklaşık 40 yıllık bir dönem içinde onu tanıma mutluluğuna, ayrıcalığına erişmiş binlerce öğrencisi tarafından her zaman büyük bir sevgi, saygı ve şükranla anılan işte bu felsefe hocasının çehresidir.

Pierre Dubois biz öğrencileri için aydınlıktır, akıldır, mantıktır, insanlığın evrimini sağlayan düşüncelerin tarihidir, hoşgörüdür, tevazudur, karşılıklı anlayış içinde birlikte yaşamaktır, başka türlü inanan ve düşünene duyulan saygıdır.

Pierre Dubois onu tanımış herkes için yukarı değindiğimiz konuları tartışan, tartışma usulleri-

ni öğretene ve bu tartışmanın bugün yaşamakta olduğumuz örneğinde olduğu gibi, ehil ellerde dinlerarası bir dialog düzeyine çıkartılması için ömür boyu samimi ve üstün çaba göstermiş olan bir müstesna şahsiyettir. Aramızda bulunmasından büyük bir mutluluk duyduğumuz muhterem Profesör Maurice Borrmans'ın Türkçeye de çevrilip kamuoyumuza sunulmuş olan maruf "Müslümanlarla Hristiyanlar Arasında Diyaloga Yönelişler" isimli kitabının Türkçe önsözünü yazan Mgr. Pierre Dubois bu önsözde şöyle der: "Bu kitabın amacı gerçek kimliği açıklıkla ortaya konulduğunda, iki dinin de makul esaslara dayandığını göstermeye çalışmaktır. Akla uygunluğu kavrayabilmek için de gerçek ve üst düzeyde bilim ve din adamlarının yorumları ve bilgilerine ihtiyaç vardır. Her iki din de insanın bu dünyada layık olduğu yere gelmesi, insanlığını gerçekleştirmesi ve gelişmesi için çaba göstermektedir... Bu bağlamda bir ilk adım olarak kabul etmek gerekir Maurice Borrmans'ın kitabını. Türkçeye kazandırılmış olmasından mutluluk duymaktayım. Uzun süren küçümseme ve cehalet yüzyıllarından sonra bu kitap yeni bir yol açmaktadır. Birbirini sevmeye, saymaya ve tanımaya yolu..."

Bilmem bu birlikte düşünme ve çalışma toplantısının gerekliliğini, şeklini ve amaçlarını daha başka türlü ifade etmeye ihtiyaç var mı? O zaten tanrıya giden yolda, yüksek dini makamında, usta bir hattatın elinden çıkmış Besmele-i Şerif ile barış içinde bir insanlığı bu diyalogta görürdü.

İşte bu nedenlerle onun da aramızda olmasını istediğimiz bu toplantının açılış oturumunda onu anmak istedik.

Kendi ifadesiyle "Doğu mistisizmini aramak ve yakından tanımak için çıktığı yolculuğunda bir merhale olarak uğradığı ÷lkemize" kalbî ilişkilerle bağlanan, "onsuz yapamayan" ÷lkemizi, k÷lt÷r÷m÷z÷, İslâm d÷ş÷ncesini Batıya akıl ve d÷ş÷nce yoluyla tanıtmaya çalışan çok değerli bir dosttur Pierre Dubois bizim için. Bir bilim adamıdır, m÷stesna bir öğretmendir, bir kâmil insandır.

Eğitcilik mesleğinin yanında Evek, Arşövek, Türkiye Katolik Kiliseleri Konferansı Başkanı ve Vatikan'ın Türkiye'de Viker Apostoliki gibi seçkin dini görevleri üstün bir insanlık ve art d÷ş÷ncesiz bir kardeşlik anlayışı içinde yerine getirmiş olan Mgr. Pierre Dubois 29 Mayıs 1989'da vatani Fransa'da aramızdan ayrılmıştır.

Türkiye onda seçkin ve kıymetli bir dost ve hayatını görevine adanmış bir profesör kaybetmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı ve biz-zat Sayın Bakan Mesut Yılmaz adına onun hatırasına duyulan saygı ve çok değerli hizmetlerine olan ş÷kran borcumuzun ifadesi olarak bu üstün Hizmet Nişanını halefi Sayın Arşövek Antoine Marovi'e sunmakla kıvanç duymaktayız.

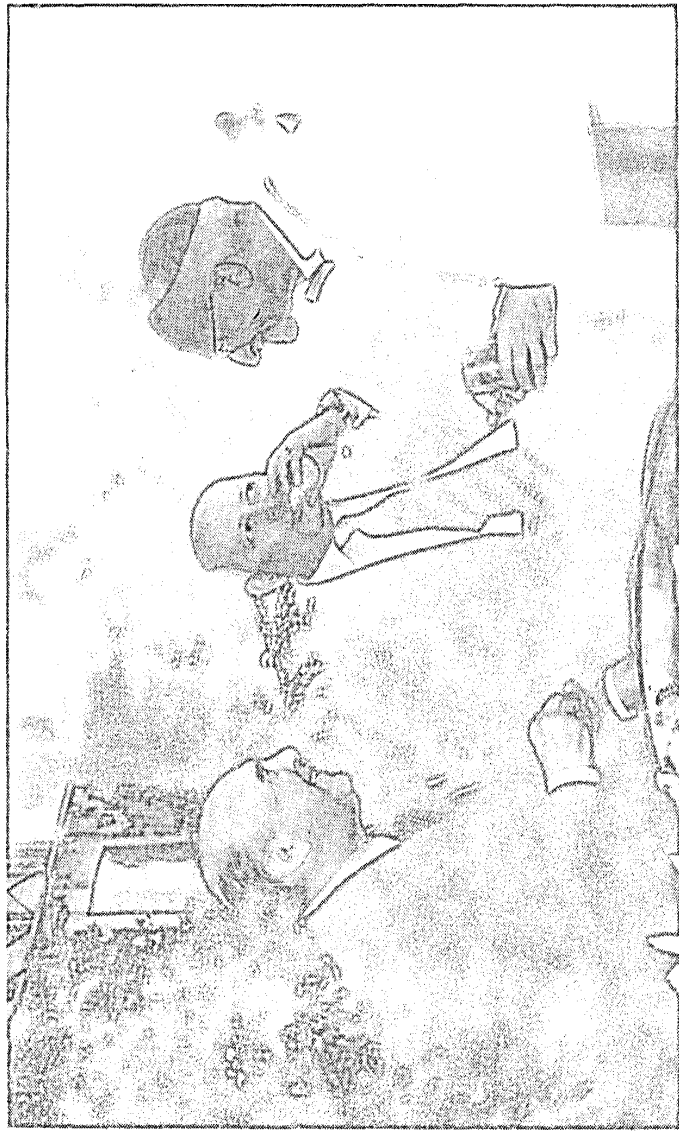
Monsenyör Pierre Dubois'nin hatırası önünde tazimle eğiliriz.

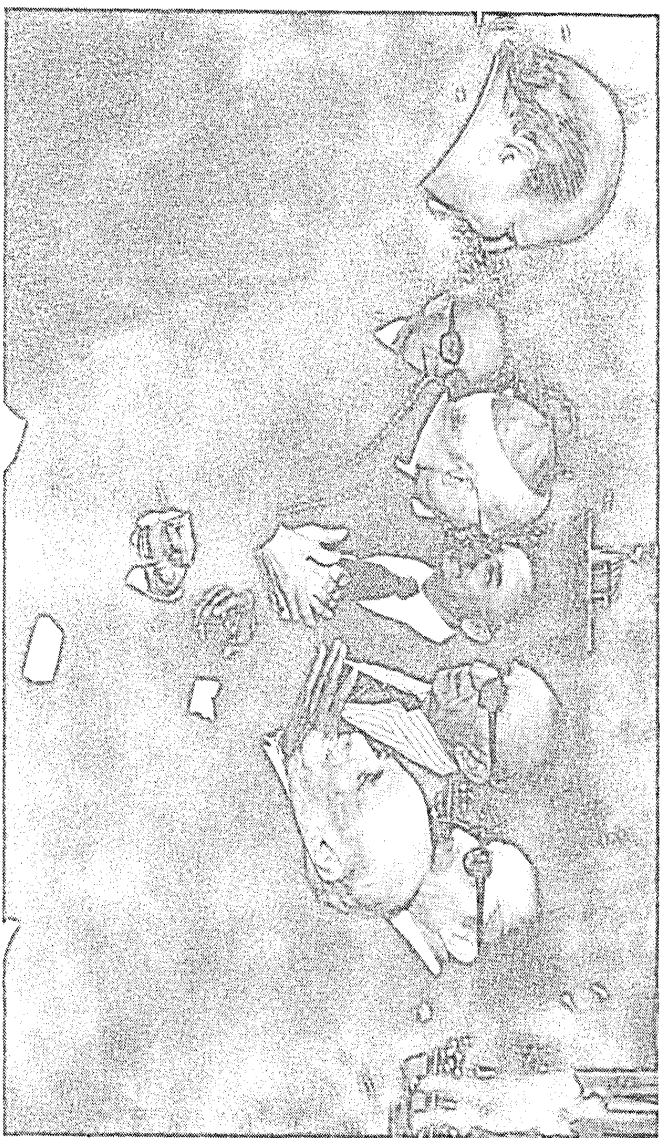
Galatasaray'da ders anlatırken, 1950'ler

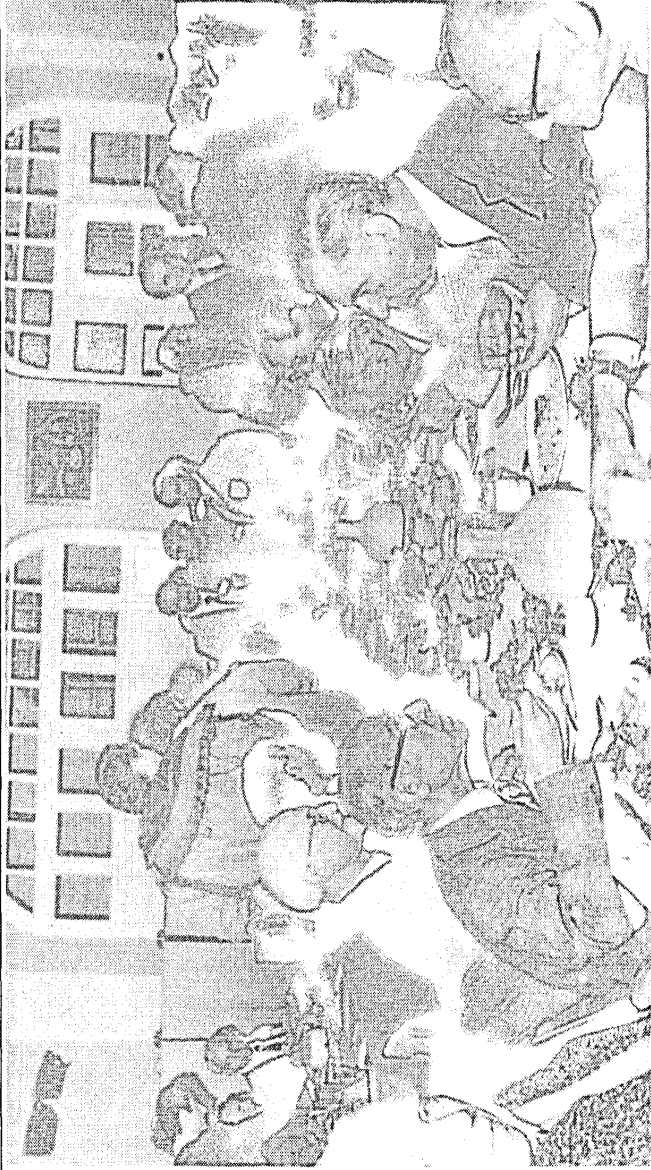
Ekim 1954

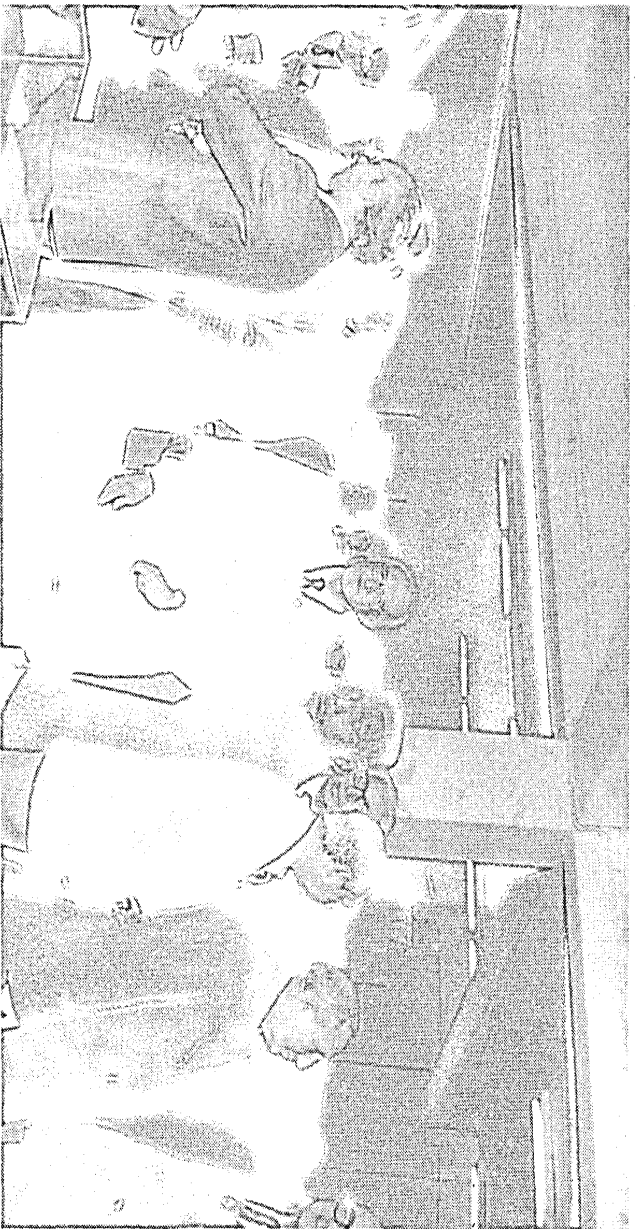
Galatasaray Lisesi Müdürlerinden Muhittin Sandıkçıoğlu ile (solda bulunan)

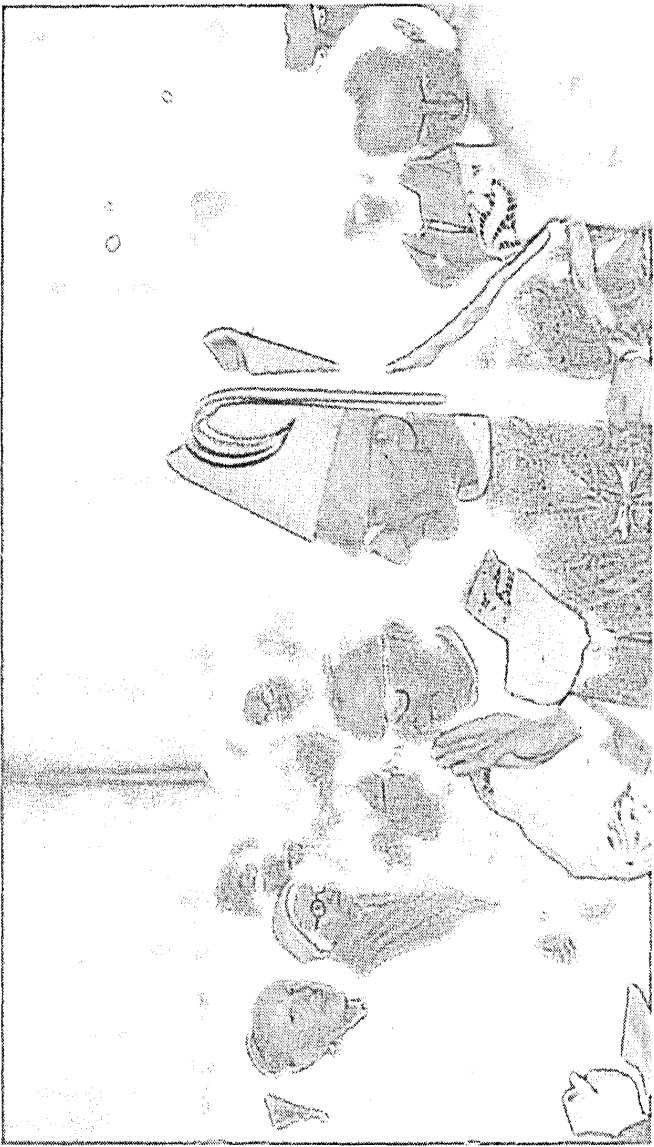
Vali Fahrettin Kerim Gökayla birlikte

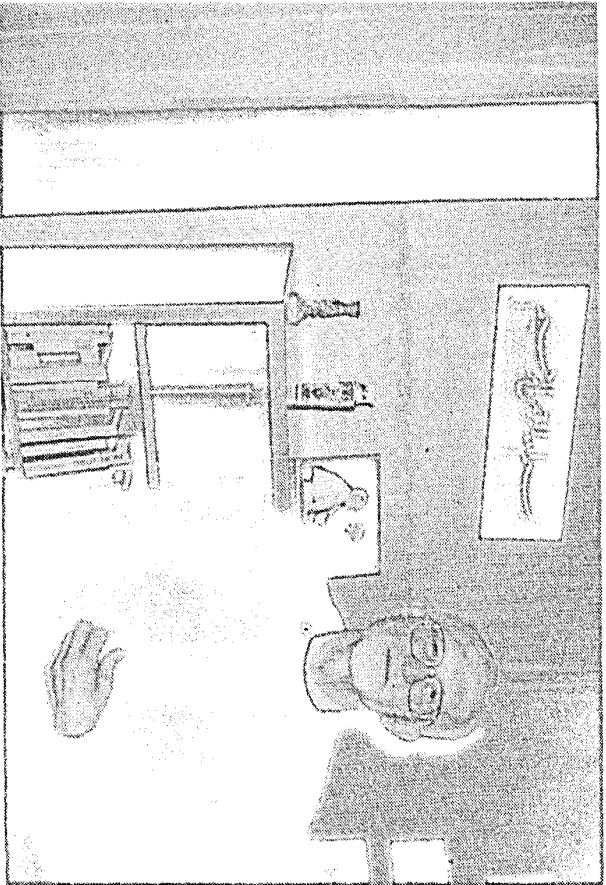
Galatasaray Plavında Doğan Koloğlu, Orhan Koloğlu, Cihat Aral, Rakim Ziyaoglu ,Doğan Sarıbeyoğlu

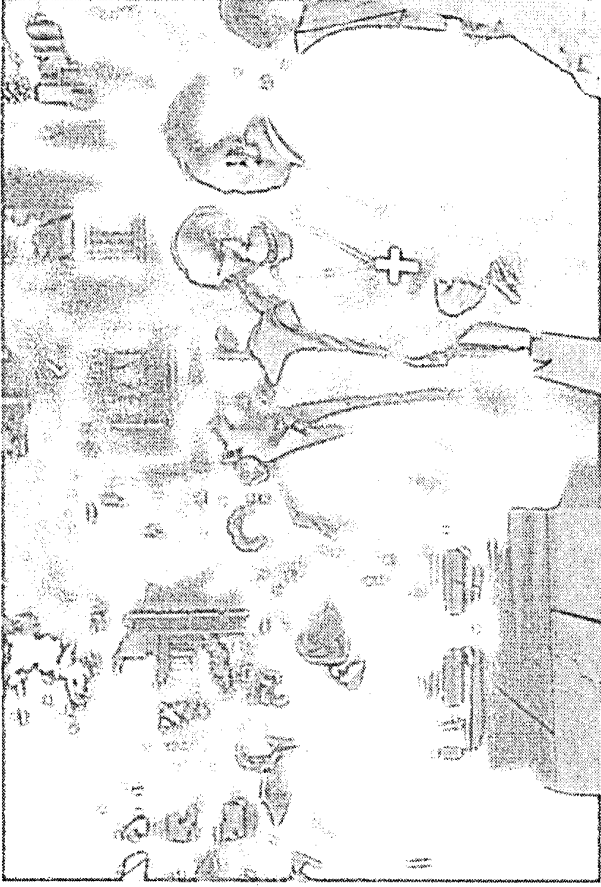
Galatasaray Müzesinin Açılışında Prof.Dr.Kemal Ögüzman(En sağda yan duran)-Arkasında Doğan Koloğlu

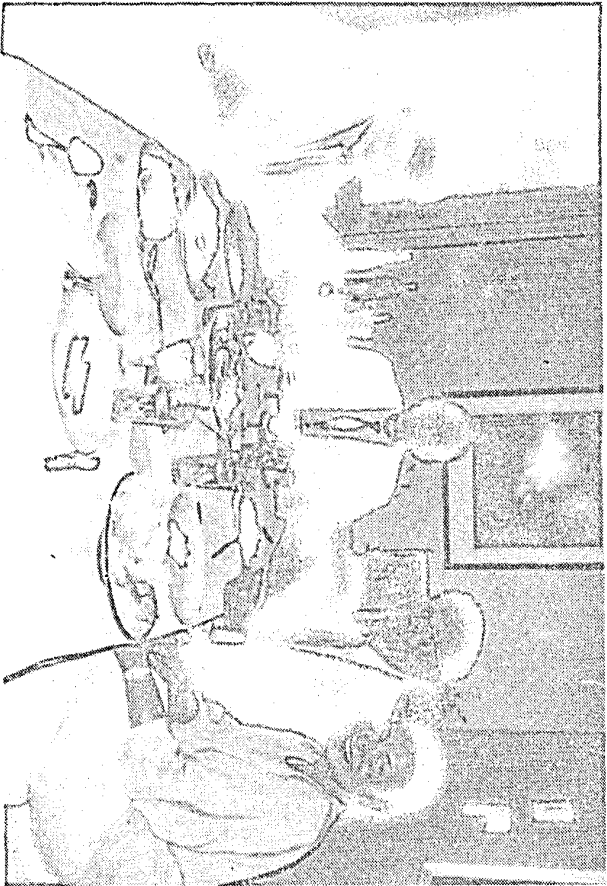
Saint Esprit Kilisesinde bir ayinde

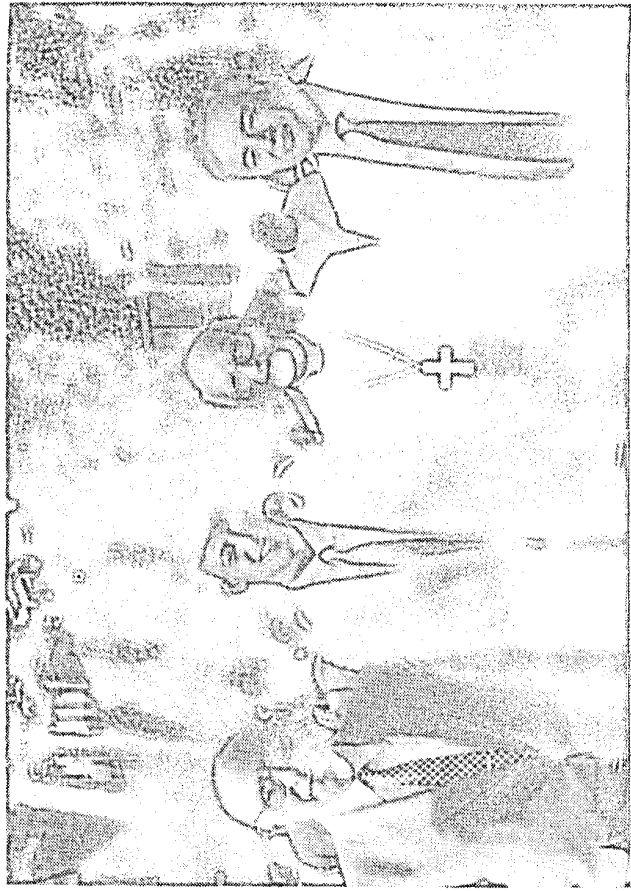
Pierre Dubois, Vatikan temsilciliğindeki çalışma odasında ve Bismillah'ına nırdahın yazısının altında

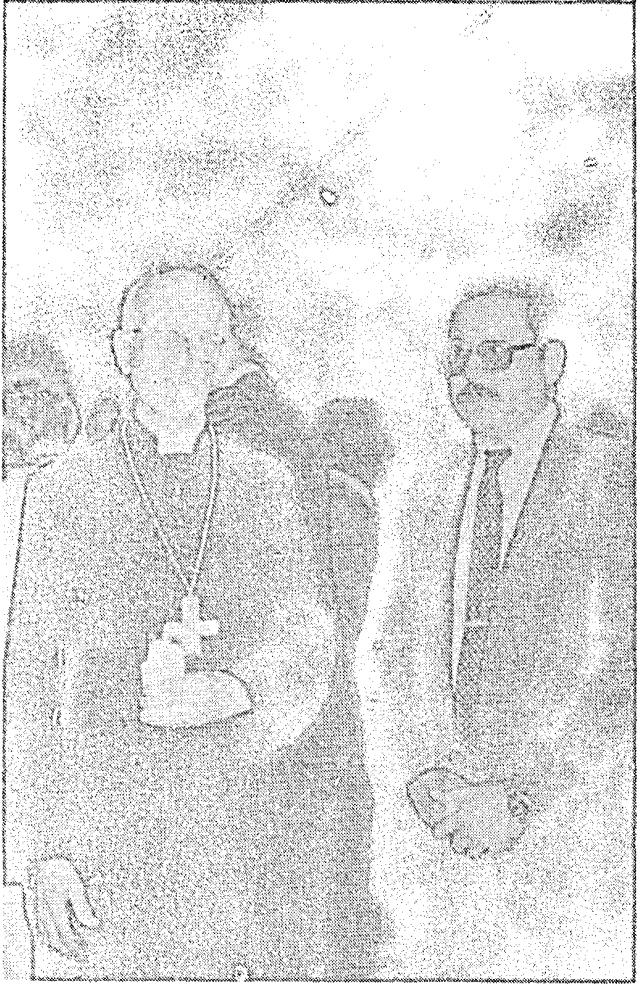
*Monsenyörün Papa'nın tahta çıkış yıldönümü münasebetiyle verdiği kokteyl.
Soldan sağa Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay, Emre Ökten, Mgr Dubois,
Prof. Dr. Selim Kaneti (Arkası dönük)*

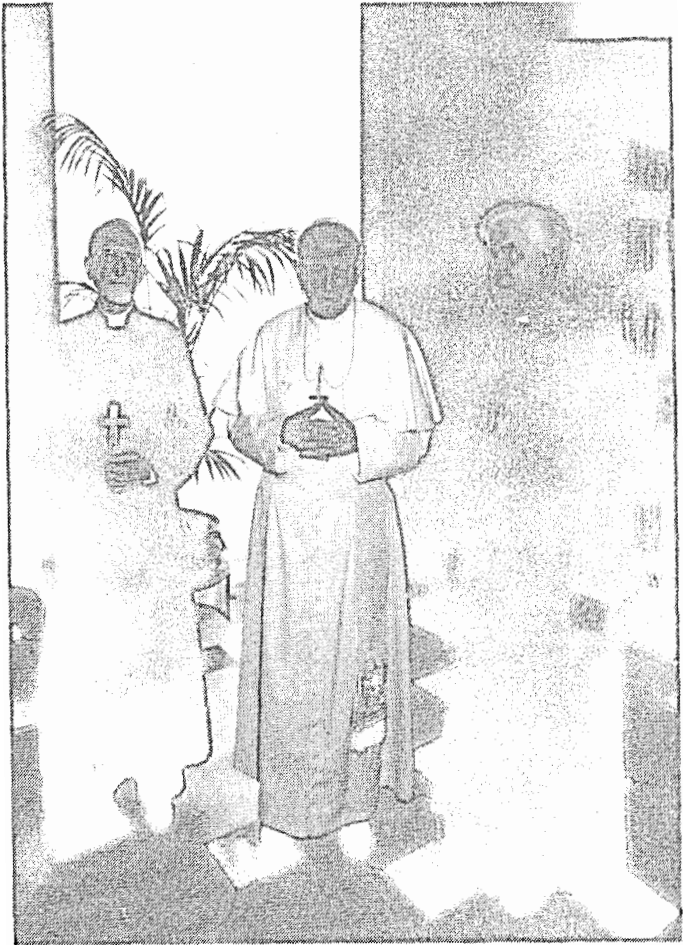
"Müslümanlarla Hristiyanlar Arasında Diyaloga Yönelişler" kitabının yazarı Prof. Bormans (sağdan ikinci), Niyazi Ökten, Yıldız Ökten

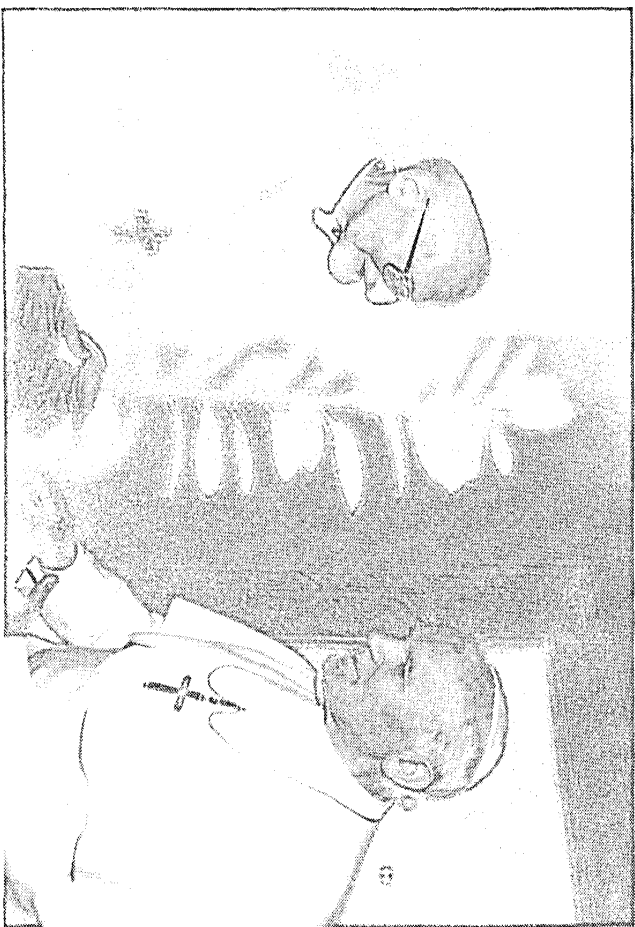
Soldan Sağa M.Garti (Galatasarayda Eski Matematik Öğretmeni) Emre Öktem
Mgr. Dubois Prof. Dr. Selim Kaneti Mgr. Dubois'ın Verdiği Kokteyl 1986

Dubois Prof. Öktemle birlikte

Papa ve Yanında halefi Mgr. Marovitch

Papa ve Pierre Dubois

Mgr. Pierre Dubois'ın başkanlığında Türkiyeden giden heyet Papa'nın makamında

Monsieur De la Doucède (Fransız sefir) nişan takarken

Dış İşleri Bakanı Kültür Dairesi Başkanı Büyükelçi Özcan Dava'sın Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Liyakat Nişanını Mgr. Antoine Morovitch'e verme töreni